

เอกสารประกอบการสอน

วิชา สัมมนาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

Seminars in public administration

รหัสวิชา MPP 5705

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิชา หาสุนทรี

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวสนันทา

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนชุดนี้ได้จากการรวบรวมองค์ความรู้จากตำราวิชาการต่างๆ โดยเน้นรวบรวมบทความองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับขอบข่ายของวิชา สัมมนาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน โดยรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสัมมนาสำหรับทำวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กระบวนการวิจัย การเขียนเค้าโครงการวิจัยการออกแบบการวิจัย การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย การวิเคราะห์และประมวลผล การอ่านรายงานการวิจัย การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้โดยมีการฝึกปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยในทุกขั้นตอนตามหลักจรรยาบรรณของนักวิจัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการง่ายต่อการบรรยายและการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปในการเพิ่มพูนองค์ความรู้อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาและผู้สนใจต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทินา หาสนทวี

อาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

25 พฤษภาคม 2564

บทที่ 1

บทนำ

วัตถุประสงค์ประจำบท

1. เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายของแนวคิดพื้นฐานและความหมายของการวิจัย
2. เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐานการวิจัย
3. เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นศาสตร์ทางรัฐประศาสนศาสตร์

สื่อการสอน

การวัดผลและประเมินผล

1. เอกสารประกอบการสอน	1. ฟังการอภิปราย รายงานและซักถาม
2. PowerPoint	2. แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วิจารณ์
3. การบรรยายในชั้นเรียน	3. ตรวจแบบฝึกหัดท้ายบท

1. แนวคิดพื้นฐานและความหมายของการวิจัย

1.1 ความหมายของการวิจัย

การวิจัย “research” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 หมายถึง “การค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนตามหลักวิชา”

หมายถึง กระบวนการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ การค้นคว้าหาความรู้ใหม่อย่างมีระบบ ระเบียบ และมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพื่อให้ได้ความรู้ที่เชื่อถือได้มีเหตุมีผลเป็นไปตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

หมายถึง กระบวนการ ค้นหาแล้วค้นหาอีก หากจนกระทั่งมั่นใจได้ว่าได้ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น จนถี่ถ้วน รวมถึงวิธีแก้ปัญหาที่มีระบบแบบแผนเชื่อถือได้ เพื่อให้เกิดความรู้ที่เชื่อถือได้การวิจัย

เป็นศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการและบุคคลทั่วไปว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ดำเนินการแสวงหาข้อมูลหรือองค์ความรู้ใหม่ๆ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำผลงานการวิจัยที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาได้อย่างสอดคล้องถูกต้องอย่างแท้จริง

การวิจัยเป็นกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้จากปัญหาที่ชัดเจนอย่างมีระบบ โดยมีการทดสอบสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในเรื่องนั้น ๆ เพื่อนำไปพยากรณ์หรือสังเกตการเปลี่ยนแปลง เมื่อควบคุมสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้คงที่

ทางรัฐประศาสนศาสตร์เชื่อว่า การวิจัย เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ เคอร์ลิงเจอร์ (Kerlinger) ให้ความหมายว่า "เป็นการใช้ข้อมูลในการตรวจสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ ธรรมชาติ โดยมีการควบคุมอย่างเป็นระบบสม่ำเสมอในที่ประชุม Pan Pacific Science Congress ค.ศ.1961 ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แยกความหมายของ RESEARCH ไว้ดังนี้

R – Recruitment and Relationships การฝึกคนให้มีความรู้ รวมทั้งรวบรวมผู้มีความรู้และปฏิบัติงานร่วมกัน ติดต่อสัมพันธ์และประสานงานกัน

E – Education and Efficiency ผู้วิจัยจะต้องมีการศึกษา มีความรู้และสมรรถภาพสูงในการวิจัย

S – Science and Stimulation การวิจัยเป็นศาสตร์ ที่ต้องแสวงหาความรู้ความจริง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผู้วิจัยจะต้องมีความคิดริเริ่ม และมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาวิจัย

E – Evaluation and Environment ผู้วิจัยจะต้องรู้จักการประเมินผลงานวิจัยว่ามีประโยชน์มีสาระเหมาะสมที่จะทำต่อไปหรือไม่ และต้องรู้จักใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ในการวิจัย

A – Aim and Attitude มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่แน่นอนและมีเจตคติที่ดีต่อผลของการวิจัย

R – Result ผลของการวิจัยที่ได้มาจะเป็นทางบวกหรือลบก็ตาม จะต้องยอมรับผลของการวิจัยนั้น เพราะเป็นผลที่ได้มาจากการค้นคว้าอย่างระบบและเชื่อถือได้

C – Curiosity ผู้วิจัยจะต้องมีความอยากรู้อยากเห็น มีความสนใจและขวนขวายในงานวิจัยอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าความอยากรู้นั้นจะมีเพียงเล็กน้อยก็ตาม

H – Horizon เมื่อผลการวิจัยปรากฏขึ้นแล้ว ย่อมทำให้ทราบและเข้าใจในปัญหาเหล่านั้นได้ เหมือนกับเกิดแสงสว่างขึ้น แต่ถ้ายังไม่เกิดแสงสว่าง ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการต่อไปจนกว่าจะพบแสงสว่าง ซึ่งก็คือผลของการวิจัยจะต้องก่อให้เกิดสันติสุขแก่สังคม

1.2 จุดมุ่งหมายทั่วไปของการวิจัย

1. เพื่อใช้ในการทำนาย ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้พยากรณ์หรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้ว่า จะมีอะไรเกิดขึ้นหรือมีแนวโน้มอย่างไร ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้เตรียมตัวรับสถานการณ์ไว้ล่วงหน้า เช่น การวิจัยเรื่องการสำรวจอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ สามารถนำผลมาทำนายได้ว่า แนวโน้มของอัตราค่าจ้างในอนาคตจะเป็นอย่างไร และยังสามารถทำนายสภาพเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตได้ อีกด้วย

2. เพื่อใช้ในการอธิบาย จุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อนี้ก็เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้อธิบายปัญหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ยังไม่ทราบสาเหตุว่า สิ่งใดเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลหรือสิ่งใดเป็นผลที่ทำให้เกิดสาเหตุนั้น ๆ เช่น การวิจัยหาสาเหตุที่ทำให้บุคลากรลาออกจากองค์การ ผลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำมาอธิบายได้ว่า มีอะไรบ้างที่เป็นสาเหตุที่ทำให้บุคลากรลาออก

3. เพื่อใช้ในการบรรยาย เป็นการมุ่งนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้บรรยายสภาพและลักษณะของปัญหาว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีสภาพและลักษณะอย่างไร เช่น การวิจัยเพื่อการสำรวจความพึงพอใจของบุคลากรในองค์การต่อสวัสดิการต่าง ๆ การวิจัยในลักษณะนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาบรรยายความพึงพอใจและสภาพของการจัดสวัสดิการ

4. เพื่อใช้ในการควบคุม จุดมุ่งหมายการวิจัยประการนี้ก็เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปวางแผนหรือ กำหนดวิธีการในการควบคุมสิ่งต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การวิจัยหาสาเหตุที่ทำให้บุคลากรลาออกจากองค์การ เมื่อพบสาเหตุก็สามารถหาทางควบคุมหรือป้องกันได้

5. เพื่อใช้ในการพัฒนา ผลการวิจัยอาจนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาได้ เช่น การพัฒนาบุคคล พัฒนาระบบการทำงาน ฯลฯ

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการแก้ปัญหา (Problem solving research) เนื่องจากมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมายในสังคม การทำวิจัยเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาก็เป็นสิ่งจำเป็น

เพื่อสร้างทฤษฎี (Theory developing research) เพื่อสร้างทฤษฎีใหม่ๆ ไปใช้ในการอ้างอิงอธิบาย ทำนาย และควบคุมปรากฏการณ์ต่างๆ

เพื่อพิสูจน์ทฤษฎี (Theory testing research) เพื่อใช้ตรวจสอบว่าข้อค้นพบที่เกิดขึ้นจากการวิจัยยังคงถูกต้องหรือไม่เมื่อปรากฏการณ์ต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลง

1.4 ความสำคัญของการวิจัย

เป็นประโยชน์แก่นักวิชาการ ทำให้มีความรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม นอกจากนี้ ยังทราบถึงเทคนิคและทฤษฎีใหม่ที่ได้จากการศึกษา

เป็นประโยชน์แก่ผู้นำชุมชน และผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพต่างๆ เช่น นักบริหาร ครูอาจารย์ กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และผู้บริหารงานในภาครัฐ

เป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป ก่อให้เกิดความเข้าใจในพลวัต (Dynamic) และศักยภาพของกิจกรรมบางอย่างของมนุษย์

2. แนวคิดพื้นฐานการวิจัย

หมายถึง ปรัชญาหรือความเชื่ออันเป็นพื้นฐานของการวิจัย ปรัชญาหรือความเชื่อดังกล่าวอาจแยกกล่าวได้เป็น 2 แนวทาง คือ ปรัชญาปฏิฐานนิยม และ ปรัชญาในกลุ่มคัดค้านปฏิฐานนิยม

2.1 ปฏิฐานนิยม (Positivism)

เป็นแนวคิดพื้นฐานของการวิจัย โดยใช้วิธีวิทยาศาสตร์หรือ การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้เสนอแนวคิดนี้คือ ออกุส กองต์ (Auguste Comte) สารสำคัญของปฏิฐานนิยมมีดังต่อไปนี้

- ปรากฏการณ์ต่างๆ สามารถอธิบายได้ด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในธรรมชาตินั่นเอง
- มนุษย์สามารถรับรู้ปรากฏการณ์ต่างๆ ได้โดยผ่านประสาทสัมผัส ผลของการรับรู้ เรียกว่า ประสบการณ์
- ความรู้ที่เชื่อถือได้ คือ ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ หมายความว่า สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสต่างๆ สิ่งที่เป็นจริงก็คือ สิ่งซึ่งทุกคนรับรู้ร่วมกันและเหมือนกัน เรียกว่า ความจริงวัตถุ

วิสัย (objectivity) เป็นสิ่งที่มีพื้นฐานอยู่บนข้อเท็จจริง เงื่อนไขที่เป็นความจริง โดยไม่ขึ้นอยู่กับจิตใจ สิ่งที่ได้รับรู้ได้เฉพาะตัวคนใดคนหนึ่งเรียกว่า ความจริงอัตวิสัย (subjectivity) เป็นทัศนคติที่มีความเชื่อว่า การมีอยู่ หรือ ความจริงของสิ่งๆหนึ่งอยู่กับตัวเราเองเป็นคนตัดสิน เช่น คุณได้กลิ่นน้ำหอมยี่ห้อนี้แล้วหอม แต่ในคนอื่นเมื่อได้กลิ่นแล้วเหม็นก็ได้

- มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆ ทางธรรมชาติ มนุษย์จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นพบกฎเกณฑ์ ที่จะช่วยให้สามารถอธิบายพฤติกรรมต่างๆ เหล่านั้นได้

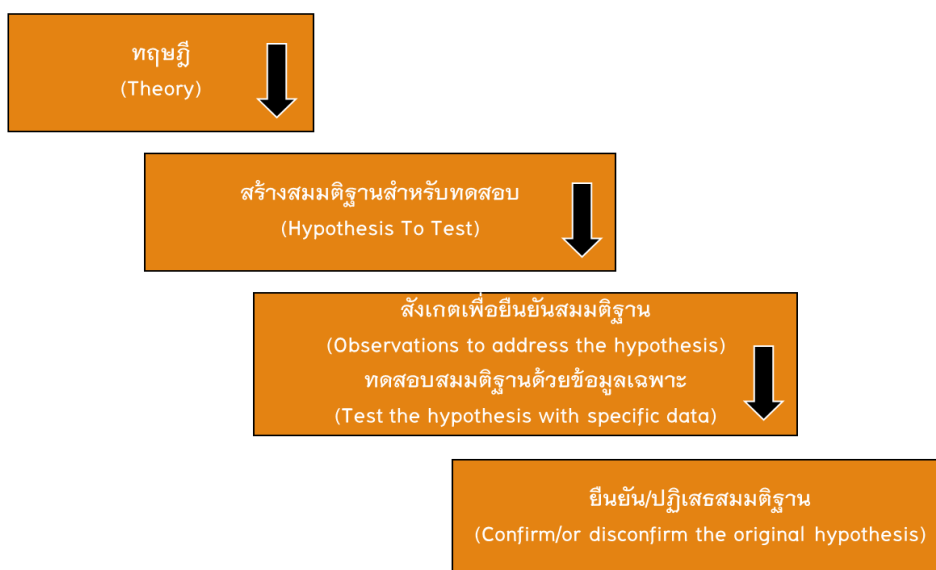
- วิธีวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการที่ต้องอาศัยการใช้เครื่องมือต่างๆ วัตถุประสงค์การทดลองต่างๆ หรือพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ผลจากการวัดจะทำให้ได้ข้อมูลเป็นตัวเลขหรือข้อมูลเชิงปริมาณ สามารถวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติได้

วิธีแสวงหาความรู้ที่เชื่อถือได้มากที่สุดคือ วิธีวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีผสมผสานระหว่างวิธีการใช้เหตุผล แบบอุปนัย (Inductive) และ เหตุผล แบบนิรนัย (Deductive)

วิธีการนิรนัย (Deduction) อาศัยหลักฐานจากความรู้เดิมเริ่มต้นจากข้ออ้างซึ่งมีลักษณะทั่วไป (universal) ไปสู่ข้อสรุปซึ่งมีลักษณะเฉพาะ (particular) ความน่าเชื่อถือของข้อสรุปอยู่ในขั้นความแน่นอน (certainty) ไม่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ เป็นเพียงการยืนยันความรู้เดิมที่มีอยู่

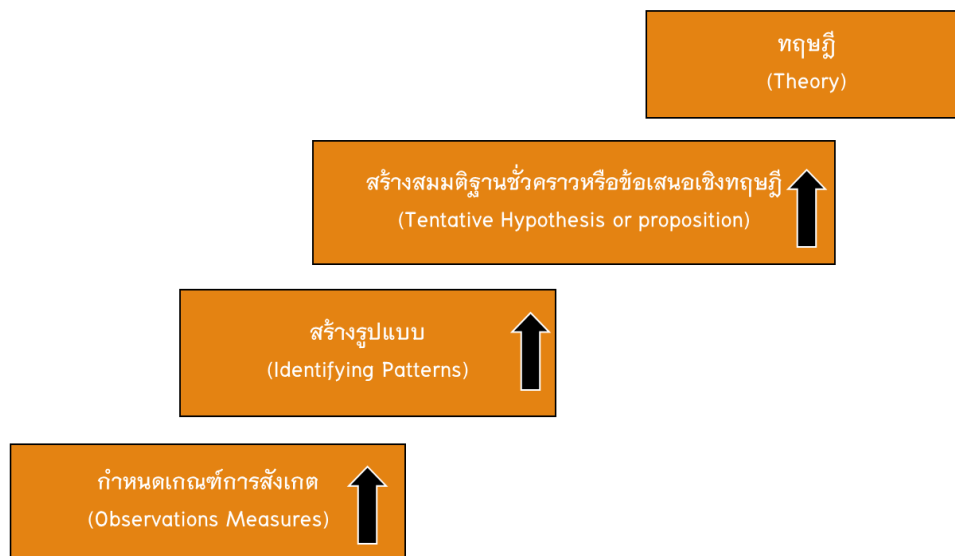
วิธีการนิรนัย (Deduction)

การใช้เหตุผลจากบนลงล่าง (Top down reasoning)

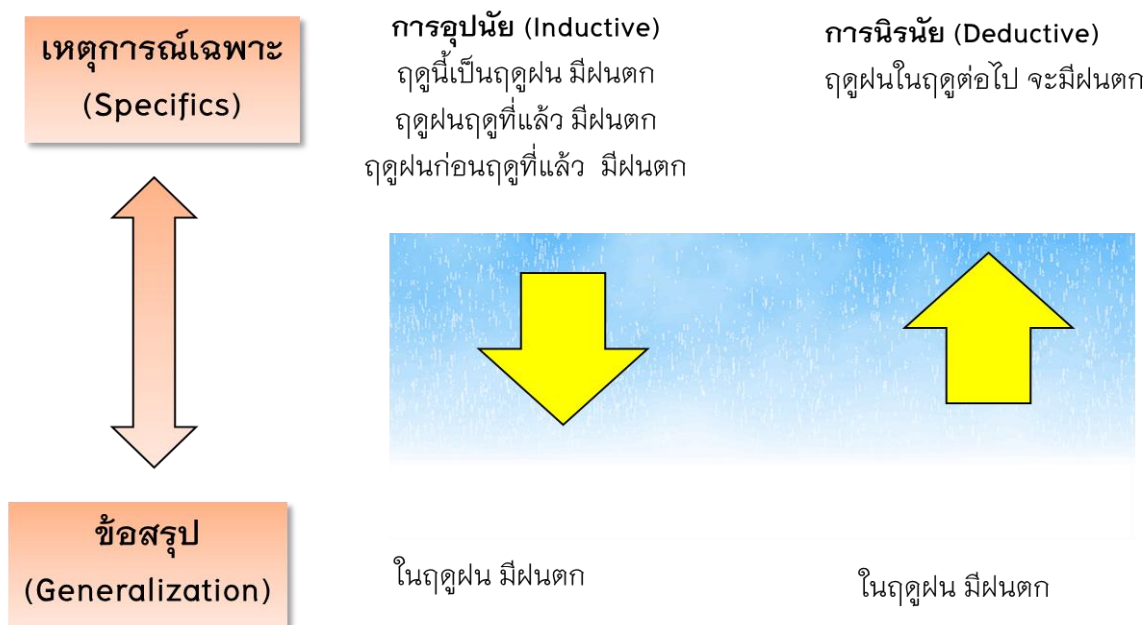

วิธีการอุปนัย (Induction) อาศัยหลักฐานจากประสบการณ์เริ่มต้นจากข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะ (particular) ไปสู่ข้อสรุปซึ่งมีลักษณะทั่วไป (universal) ความน่าเชื่อถือของข้อสรุปอยู่ในระดับ ความน่าจะเป็น (probability) มีความรู้ใหม่เกิดขึ้น

การใช้เหตุผลจากล่างขึ้นบน (Form of reasoning – bottom up)

ตัวอย่างการให้เหตุผลด้วยวิธีการนิรนัย และ วิธีการอุปนัย

2.2 กลุ่มคัดค้านปฏิฐานนิยม (Anti-Positivism) ประกอบด้วย

อัตถิภาวนิยม (Existentialism)

ผู้ริเริ่มคือนักปรัชญาชาวเดนมาร์กชื่อ เคอร์เกการ์ด (Kierkegaard) สิ่งที่สำคัญที่สุดของมนุษย์แต่ละคนก็คือ การมีชีวิตอยู่ของตัวเอง ความจริงของคนแต่ละคนจึงเป็นความจริงที่ตนรับรู้โดยเฉพาะ และแปลความหมายตามพื้นฐานแห่งประสบการณ์และความเชื่อของตน ความจริงซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์หรือกฎเกณฑ์ทางสังคม ยังไม่ใช่ความจริงที่แท้จริงสำหรับมนุษย์ แต่ความจริงที่แท้จริงจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลแต่ละคนนำตัวเข้าไปผูกพันกับกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์

ปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology)

ผู้ริเริ่ม นักปรัชญาชาวออสเตรียชื่อ ฮุสเซอร์ล (Husserl) เชื่อว่า มนุษย์แต่ละคนมีจิตสำนึก ซึ่งเป็นตัวกระบวนการแห่งความรู้สึกนึกคิด และเป็นตัวกำหนดความหมายของประสบการณ์ของแต่ละคน มนุษย์ควรจะเชื่อสิ่งต่างๆ จากการพิจารณาความหมายจากการมีประสบการณ์ตรง ต่อปรากฏการณ์แต่ละอย่างนั้น

ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomethodology)

ผู้เสนอแนวคิด การ์ฟิงเกล (Garfinkel) สนใจศึกษาว่ามนุษย์ให้ความหมายต่อโลกแห่งชีวิตประจำวันของตนอย่างไร มีความเชื่ออย่างไรและปฏิบัติต่อกันและกันอย่างไร วิธีหาความรู้ตามแนวคิดชาติพันธุ์วิทยานี้มีชื่อเรียกว่า “วิธีการชาติพันธุ์-วรรณนา” นักมานุษยวิทยาใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมต่างๆ ของชนกลุ่มน้อยและวัฒนธรรมของคนในสังคมเมือง

สัญลักษณ์ปฏิสัมพันธ์นิยม (Symbolic Interactionism)

ได้รับอิทธิพลจากผลงานของ ยอร์ช เอช. มีด (George H. Mead) ความเชื่อพื้นฐานของแนวคิดนี้อาจสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. มนุษย์อาศัยอยู่ในโลก 2 โลก “โลกแห่งธรรมชาติ” ทำให้มนุษย์ตกอยู่ใต้กฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ กับ “โลกแห่งสังคม” เป็นโลกแห่งสัญลักษณ์ เช่น ภาษา นักสัญลักษณ์ปฏิสัมพันธ์นิยมจึงเน้นความสนใจของการศึกษาวิจัยไปที่ความรู้สึกของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากการตีความหมายของสัญลักษณ์ ในการติดต่อสื่อสาร

2. กระบวนการให้ความหมายและตีความหมายแก่สิ่งต่างๆ โดยผ่านสัญลักษณ์ เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

3. กระบวนการให้ความหมายและตีความหมายเกิดขึ้นในบริบทของสังคม บุคคลแต่ละคนปรับพฤติกรรมของตนเองต่อบุคคลอื่น นักปฏิสัมพันธ์นิยมมุ่งความสนใจไปที่ธรรมชาติของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

3. ความหมาย แนวคิด และขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์

การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ หรือ Public Administration ในปัจจุบัน มีขอบเขตครอบคลุมถึงการปฏิบัติงานและความสัมพันธ์ของทั้งสามฝ่ายของรัฐคือฝ่าย นิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ รวมถึงการกำหนดนโยบายสาธารณะจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง และมีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายออกไปปฏิบัติให้บรรลุผล

3.1 ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์

คำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์” นิยมเขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “Public Administration” (โปรดสังเกตด้วยว่าตัวอักษร “P” และ “A” ซึ่งอยู่หน้าคำทั้งสองคำจะเขียนเป็นตัวอักษรใหญ่) หมายถึง ศาสตร์ สาขาวิชา หรือองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารงานของภาครัฐหรือระบบราชการ โดยจะมุ่งเน้นไปที่แนวคิดและทฤษฎี

ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ (Felix A. Nigro, 1970:21)

- 1.พลังของกลุ่มที่ทำงานที่ร่วมมือร่วมใจกันภายในหน่วยงานของราชการ
- 2.การดำเนินงานที่ครอบคลุมการใช้อำนาจอธิปไตยทั้ง 3 สาขา คือ อำนาจบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทั้งสามนั้น
3. บทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง
4. มีความแตกต่างหลายประการกับการบริหารงานของธุรกิจเอกชน

5. มีความเกี่ยวข้องกับบรรดากลุ่มธุรกิจเอกชน (Private Groups) และบุคคลต่างๆ (Individual) ในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน (Community)

Leonard D. White (1955 : 1) ได้ให้คำนิยามความหมายอย่างกว้างที่สุดว่า รัฐประศาสนศาสตร์ นั้นประกอบด้วยปฏิบัติการทั้งปวง ซึ่งมีการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้นโยบายแห่งรัฐบรรลุผลสำเร็จหรือนำมาบังคับแล้วใช้ได้ผล

Herbert A. Simon (1961 : 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง กิจกรรมทั้งปวงของฝ่ายบริหารไม่ว่าจะเป็นการปกครองส่วนกลาง การปกครองมลรัฐหรือการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สำคัญก็คือไม่รวมเอางานของฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการไว้ด้วยกัน

Nicholas Henry (1980 : 27) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นวิชาที่มีเอกลักษณ์ มีความแตกต่างจากรัฐศาสตร์ โดยให้ความสนใจในการศึกษาโครงสร้างและพฤติกรรมของระบบราชการ เป็นวิชาที่สนับสนุนให้องค์การของรัฐมีโครงสร้าง การตัดสินใจ และพฤติกรรมของข้าราชการเจ้าหน้าที่ ที่เอื้อต่อการทำงานบริการสาธารณะให้กับประชาชน

ปฐม มณีโรจน์ (2523: 45) กล่าวว่า “รากศัพท์ คำว่า Public Administration มีความหมาย 2 ความหมาย ความหมายที่หนึ่ง หมายถึงกิจกรรมการบริหารงานสาธารณะ ครอบคลุมทั้งการบริหารราชการและรัฐวิสาหกิจ อีกความหมายหนึ่ง หมายถึง สาขาวิชาการบริหารหรือที่รู้จักทั่วไปว่า “รัฐประศาสนศาสตร์”

ติน ปรัชญพทุทธิ (2535: 1) ได้ให้ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ ว่าหมายถึง สาขา และ/หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาล คำว่า Public Administration หมายถึง สาขาวิชาการบริหารงาน ภาครัฐบาล ส่วน public administration (ตัวเล็ก) หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการ การบริหารงานภาครัฐบาล ในภาษาไทยนั้น รัฐประศาสนศาสตร์ โดยทั่วไปหมายถึง สาขาวิชาการบริหารงานของรัฐ ส่วนการบริหารรัฐกิจโดยทั่วไปหมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐ

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2540 : 7-9) ได้ใช้คำว่า “สาธาณบริหารศาสตร์” แทนคำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์” หมายถึงการบริหารงานสาธารณะในลักษณะที่เป็นสาขาวิชา โดยภาษาอังกฤษใช้คำว่า Public Administration และใช้คำว่า “การบริหารสาธาณกิจ” หมายถึง การบริหารงานสาธารณะในลักษณะที่เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมของการบริหารงานที่เกี่ยวกับสาธารณะ แทนคำว่า การบริหาร

รัฐกิจ การบริหารราชการ หรือการบริหารราชการแผ่นดิน โดยภาษาอังกฤษใช้คำว่า public administration

จากความหมายที่นักวิชาการได้ให้ดังกล่าว กล่าวได้ว่ารัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง การดำเนินงานของภาครัฐหรือระบบราชการ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐหรือรัฐบาลที่วางไว้เป็นกิจกรรมหรือการดำเนินงานของทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการที่จะทำให้นโยบายแห่งรัฐบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งโดยทั่วไปจะเขียนภาษาอังกฤษด้วยอักษรนำหน้าตัว P และ A ใหญ่ คือ Public Administration สำหรับการบริหารรัฐกิจ หรือการบริหารราชการ เป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ที่รัฐปฏิบัติเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อประชาชนโดยส่วนรวม นิยมใช้ภาษาอังกฤษด้วยอักษร p และ a เล็ก คือ public administration

3.2 ความสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์

ในระบบการปกครองต่างๆ ไปจะมีการกำหนดเอาไว้ว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากที่ใดและใครเป็นผู้ใช้ โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายหลักหรือกฎหมายแม่บท

กมล อุดลพันธุ์ (2552 : 23-25) การปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น นิยมแบ่งแยกการใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ออกเป็น 3 สาขา คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ (Legislative Power) อำนาจนี้นำมาใช้ในการออกกฎหมายในลักษณะต่างๆ สถาบันที่รับผิดชอบในการออกกฎหมายคือ รัฐสภา

2. อำนาจบริหาร (Executive หรือ Administrative Power) อำนาจนี้ หมายถึงการจัดการกิจการของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดทำบริการสาธารณะในด้านต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของประชาชน 2 ประการ คือ ความต้องการได้รับความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ และความต้องการได้รับความสะดวกในการใช้ชีวิตแต่ละคน ผู้ใช้อำนาจบริหารนี้ คือ คณะรัฐมนตรีหรือคณะรัฐบาล

3. อำนาจตุลาการ (Judicial Power) หรืออำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย สถาบันที่รับผิดชอบเกี่ยวกับอำนาจนี้ คือ กระทรวงยุติธรรม ในการดำเนินงานของฝ่ายบริหารในแต่ละกระทรวง จะมีผู้ปฏิบัติงาน 2 ฝ่าย คือ

1) ฝ่ายการเมือง (ข้าราชการการเมือง) ซึ่งเข้ามาดำรงตำแหน่งตามวาระหรือตามวิถีทางการเมือง มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เช่น นายกรัฐมนตรี, รัฐมนตรีว่าการกระทรวง, เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เป็นต้น

2) ฝ่ายประจำ (ข้าราชการประจำ) เข้ามาดำรงตำแหน่งโดยยึดเป็นอาชีพและผลการทำงาน สอดคล้อง สอดคล้อง หรือคัดเลือกตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้ ข้าราชการประจำสูงสุด คือ ปลัดกระทรวง ข้าราชการการเมืองจะทำงานร่วมกับข้าราชการประจำโดยข้าราชการการเมืองจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy – Making) และควบคุมการทำงานของข้าราชการประจำให้เป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ ส่วนข้าราชการประจำนั้นจะเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation) ให้บรรลุผล

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเมืองกับการบริหารเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินไปด้วยกัน ไม่สามารถแยกจากกันได้ เพราะโดยเนื้อแท้ไม่มีการบริหารใดที่จะปลอดจากการเมือง ทั้งนี้เพราะว่าการบริหารรัฐกิจจะเกิดขึ้นไม่ได้ในสุญญากาศทางการเมือง (public administration never exists in political vacuum) หรือตามที่ Dimock, Marshall E. (1963:75) ได้เขียนไว้ว่า “การเมืองและการบริหารเปรียบดังสองด้านของเหรียญอันเดียวกัน (Politics and administration are the two sides of a single coin)

3.3 สถานภาพของรัฐประศาสนศาสตร์

จากการที่ได้พิจารณาความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์เป็นสองความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถจำแนกสถานภาพของรัฐประศาสนศาสตร์เป็นสองลักษณะ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2517 : 6-15)

1. ในฐานะที่มีความเป็นศาสตร์ (Science) คือ การมองในด้านของการเป็นสาขาวิชาหรือลักษณะวิชา (Discipline) จะหมายถึงเฉพาะวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) อันเป็นศาสตร์หรือสาขาวิชาที่ว่าด้วยการบริหารงานของภาครัฐหรือระบบราชการ ซึ่งมีการรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ มีหลักการแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงกฎเกณฑ์ที่สามารถนำไปศึกษาและถ่ายทอดให้กันได้

2. ในฐานะที่มีความเป็นศิลป์ (Art) คือ การมองในด้านของกิจกรรม (Activities) หรือการปฏิบัติงาน เรียกว่า การบริหารรัฐกิจ (public administration) การบริหารราชการ หรือ การบริหารสาธารณกิจหรือการบริการสาธารณะ ซึ่งหมายถึง การใช้ศิลปะในการอำนวยความสะดวก การประสานงาน การควบคุมคนจำนวนมาก การมีความคิดสร้างสรรค์ การนำเอาทรัพยากรมาใช้ในการบริหาร ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ผลงานบรรลุจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์

ที่ตั้งไว้ นั่นคือ การทำให้นโยบายแห่งรัฐบรรลุผลสำเร็จเป็นจุดหมายปลายทาง ทั้งนี้จะต้องอาศัยทั้ง ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของนักบริหารแต่ละคนเข้ามาเป็นเครื่องช่วย

3.4 ความสัมพันธ์ของรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ

รัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะที่เป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ มีองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสาขาวิชาอื่นๆ เช่น รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ จิตวิทยา มนุษยศาสตร์ จึงทำให้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทำให้นักบริหารงานภาครัฐและฝ่ายปฏิบัติต้องมียุทธศาสตร์ที่รอบด้านในการพัฒนาองค์การ ระบบราชการ การบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสถานการณ์สภาพแวดล้อมปัจจุบัน

ชูป กาญจนประกร (2509 : 27-38) รัฐประศาสนศาสตร์มีองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงและบูรณาการกับสาขาอื่นๆ ดังนี้

1. **ตรรกวิทยา (Logic)** ให้ประโยชน์ต่อการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในลักษณะที่ช่วยให้เข้าถึงความจริงและการหาเหตุผล มีหลักในการตัดสินใจหรือวินิจฉัยสั่งการโดยยึดหลักเหตุผล ถ้าหากการออกคำสั่งหรือวินิจฉัยสั่งการออกไปไม่ถูกต้อง การบริหารงานก็จะเกิดความเสียหายทั้งต่อองค์การ ข้าราชการ พนักงานของรัฐ รวมถึงประชาชน

2. **สังคมวิทยา (Sociology)** ให้ประโยชน์แก่การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์คือ

1) ทำให้ทราบลักษณะการสืบประวัติมรดกตกทอดทางสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการบริหารราชการในปัจจุบันตามหลักการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ที่ว่า “การบริหารราชการเป็นผลอันเกิดมาจากทฤษฎีสถิตินิติศาสตร์ทางการเมืองและสังคม” (public administration is a product of political and social heritage) หมายถึง รูปแบบการบริหารราชการที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ได้มาจากการรับมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และอีกส่วนหนึ่ง คือส่วนที่ชนรุ่นหลังหรือรุ่นปัจจุบันได้ทำการปรับปรุงแก้ไข ให้พัฒนาดีขึ้นเพื่อให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ของประเทศและบริบทสังคมโลก

2) การให้หลักทางสังคมวิทยาทำให้ทราบลักษณะของสภาพแวดล้อมในสังคมที่มีอิทธิพลต่อการบริหาร เช่น ขนบประเพณีทางสังคมและค่านิยมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการบริหารในระบบราชการ เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ผู้อยู่อาศัยได้เสริมสิริมงคลและอยู่ในบ้านอย่างมีความสุข สำหรับหน่วยงานราชการเมื่อมีการสร้างสำนักงานใหม่หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น ก็จะมีพิธีกรรมทำบุญเปิดสำนักงาน โดยมีความมุ่งหมายที่ต้องการให้บุคลากรทำงานและอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น การงาน

เจริญก้าวหน้าบรรลุเป้าหมาย ซึ่งอิทธิพลของขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมและคุณค่าทางสังคมที่ระบบราชการนำมาใช้และยึดถือเป็นคุณค่าในการบริหารราชการ (administrative values) สามารถช่วยรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและคุณค่าทางสังคมที่ดีของไทยไว้เป็นส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดีของระบบราชการไทย

3) ช่วยให้เข้าใจองค์การทางสังคม โดยทำความเข้าใจของค์การแบบอรูปนัย (Informal Organization) ที่ซ่อนอยู่ในองค์การหรือส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย สำหรับองค์การอรูปนัยนั้นจะเป็นลักษณะการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคม เป็นความสัมพันธ์โดยส่วนตัว ที่มีได้ยึดหลักเกณฑ์ระเบียบที่เคร่งครัดหรือเป็นไปตามลำดับขั้นตามสายบังคับบัญชา เหมือนองค์การแบบรูปนัย (formal Organization)

3. มานุษยวิทยา (Anthropology) หลักวิชามานุษยวิทยาช่วยให้การศึกษาวិชารัฐประศาสนศาสตร์เข้าใจถึง 1) การนำเอาความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมมาใช้ ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหาร 2) ลักษณะการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Resistance to Change) และ 3) ลักษณะของการเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่าง “พวกหัวเก่ากับพวกหัวใหม่” (ปัญหาการขัดแย้งของวัฒนธรรม)

4. จิตวิทยาสังคม (Social Psychology) ให้ประโยชน์ในการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คือ 1) เพื่อให้ทราบความจริงที่เกี่ยวกับบุคคลแต่ละคน (เข้าใจเรื่องคน) ที่อยู่ในหน่วยงานและระบบราชการ เช่น ภูมิหลังของบุคลากร ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในองค์การ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจพฤติกรรมของข้าราชการ บุคลากร ในการบริหารราชการต่อไป และ 2) ช่วยให้เข้าถึงพฤติกรรมของผู้ร่วมงานแต่ละคนในการประสานการทำงานร่วมกันเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุเป้าหมายของงานและองค์การ

5. เศรษฐศาสตร์ (Economics Science) ให้ประโยชน์ต่อการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คือ นำเอาหลักวิชาเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ นโยบายการคลัง การบริหารงานคลัง เพื่อควบคุมให้การบริหารราชการแผ่นดิน ในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของรัฐ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน การกำหนดวงเงินงบประมาณ รวมถึง การควบคุมและตรวจสอบ ประเมินผลการบริหารงบประมาณในแต่ละโครงการในบึงบประมาณ และการดำเนินงานในแผนปฏิบัติการประจำปี

6. รัฐศาสตร์ (Political Science) วิชารัฐประศาสนศาสตร์นั้นแยกตัวออกมาจากรัฐศาสตร์ ดังนั้นวิชารัฐประศาสนศาสตร์จึงมีส่วนสัมพันธ์แนบแน่นกับวิชารัฐศาสตร์ เพราะวิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่มุ่งศึกษาวิจัยเพื่อส่งเสริมให้มีการบริหารงานเป็นไปตามนโยบายทางการเมืองของรัฐ หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีการใช้หลักวิชาในทางรัฐศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองจากนั้นใช้หลักวิชาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในการบริหารงาน จัดทำบริการสาธารณะให้เกิดความผาสุกและประโยชน์แก่ประชาชน ดังนั้นการที่จะเข้าใจการบริหารของแต่ละประเทศจำเป็นต้องใช้หลักของวิชารัฐศาสตร์ สาขาต่างๆ เช่น สถาบันทางการเมืองซึ่งเป็นที่มาของการบริหาร อุดมการณ์ทางการเมืองซึ่งเป็นที่มาของอุดมการณ์ในการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งมีบทบาทในการควบคุมการบริหารของรัฐบาล ตลอดจนมติมหาชนซึ่งนักบริหารจะต้องรับฟังและใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายและตรากฎหมายของรัฐ ซึ่งจะเป็นนโยบายและวัตถุประสงค์ในการบริหารงาน เป็นต้น ซึ่งนักรัฐประศาสนศาสตร์ควรระลึกอยู่เสมอว่า “ไม่มีการบริหารราชการของประเทศใดๆ ที่จะปลอดพ้นจากการเมือง” (public administration never exists in political vacuum) ฉะนั้นวิชารัฐศาสตร์เป็นส่วนสำคัญ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์

7. นิติศาสตร์ ในการพิจารณาระหว่างวิชารัฐประศาสนศาสตร์และวิชานิติศาสตร์ จำเป็นต้องแยกการพิจารณาออกเป็น 2 ด้าน คือ การใช้ระเบียบวิธี การศึกษานิติศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ประการหนึ่ง การใช้หลักวิชานิติศาสตร์เพื่อประโยชน์แก่การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์และการบริหารราชการอีกประการหนึ่ง สำหรับการให้หลักวิชานิติศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์และการบริหารราชการมีความสำคัญอยู่มาก กล่าวคือ การปฏิบัติงานของผู้บริหาร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตใช้หลักนิติธรรม (rule of law) ในการบริหารงานเป็นไปตามหลักกฎหมาย ระเบียบแบบแผนและคำสั่งต่างๆ รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผน คำสั่งและนโยบายของรัฐ

8. ประวัติศาสตร์ นักวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันใช้วิชาประวัติศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์อย่างกว้างขวางมาก การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์จำเป็นต้องทราบเรื่องราวการบริหารราชการต่างๆในอดีต เพราะวิชาประวัติศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่จัดให้มีระบบการศึกษาเพื่อทราบเรื่องราวในอดีตอันเกี่ยวกับบรรพบุรุษ สภาพแวดล้อม ประสบการณ์อันมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศชาติ สถาบัน ตลอดจนงานวิชาการต่างๆ อีกทั้งวิชาประวัติศาสตร์จะมีความสำคัญสำหรับนักรัฐประศาสนศาสตร์ในการพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารราชการ มีการ

พัฒนามาอย่างไร เมื่อเกิดสภาพปัญหาต่างๆ มีวิธีการแก้ไข เปลี่ยนแปลงให้สถานการณ์การบริหารราชการดีขึ้นอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบราชการการบริหารงานประเทศ ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งสภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมบริบทโลก

9. การบริหารธุรกิจ ในการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องอาศัยศาสตร์ต่างๆ เข้าช่วย เพื่อให้เข้าใจถึงความจริงในการบริหารงานได้โดยถูกต้องยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์และพฤติกรรมในการบริหารงาน ซึ่งเทคนิคทางการบริหารก็ อย่างเช่น การจัดระเบียบองค์การ การวางแผนงาน การตรวจสอบควบคุมงาน ฯลฯ รัฐประศาสนศาสตร์ได้อาศัยเทคนิคการบริหารทางการทหารและการบริหารธุรกิจอยู่มาก ซึ่งจะเห็นได้จากการใช้ ไทโรศัพท์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น Chain of Command ได้มาจากทางราชการทหาร และคำว่า Office and Management ได้มาจากการบริหารธุรกิจ เป็นต้น

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล (2538: 108) รัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน การบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ในมิติของสหวิทยาการและมุมมองในระดับมหภาคจึงมีความเชื่อมโยงกับรัฐ รัฐบาล องค์การ ภาครัฐ นโยบายสาธารณะและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ประเด็นสาธารณะซึ่งสะท้อนปัญหาในบริบทของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และที่สำคัญมีความเชื่อมโยงในมิติของปรัชญาจริยธรรมและค่านิยม โดยเป้าหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ คือประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์สุขโดยส่วนรวมซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จำเป็นต้องมีปรัชญาการจัดการและการยึดมั่นในหลักการพื้นฐานหลายด้านทั้งหลักประสิทธิภาพ ความเสมอภาค ความเป็นธรรมในสังคม และที่สำคัญคือ หลักธรรมาภิบาล และระบบภาคีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

สรุป รัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะที่เป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ มีองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสาขาวิชาอื่นๆ เช่น รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ จิตวิทยา มนุษยศาสตร์ จึงทำให้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทำให้นักบริหารงานภาครัฐและฝ่ายปฏิบัติต้องมียุทธศาสตร์ที่รอบด้านในการพัฒนาองค์การ ระบบราชการ การบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสถานการณ์สภาพแวดล้อมปัจจุบัน

บทที่ 2

ลักษณะของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์

วัตถุประสงค์ประจำบท

1. เพื่อให้เข้าใจถึงพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์
2. เพื่อให้เข้าใจประเภทของการวิจัย และคุณภาพของการวิจัย
3. เพื่อให้ทราบถึงจรรยาบรรณของนักวิจัย

สื่อการสอน

การวัดผลและประเมินผล

1. เอกสารประกอบการสอน	1. ฟังการอภิปราย รายงานและซักถาม
2. PowerPoint	2. แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วิจารณ์
3. การบรรยายในชั้นเรียน	3. ตรวจแบบฝึกหัดท้ายบท

1. พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์

1.1 พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคต่างๆ

ยุคเริ่มต้นถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ความรู้ว่าด้วยการบริหารรัฐกิจก่อนการก่อตั้งรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นสาขาย่อยของรัฐศาสตร์ มองว่าการเมืองกับการบริหารต้องแยกออกจากกัน

พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2- 1970 โดยรัฐประศาสนศาสตร์ สนใจเรื่องพฤติกรรมศาสตร์ การเมืองและค่านิยมการปกครองในระบบประชาธิปไตย การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ ศาสตร์การบริหารและทฤษฎีองค์การ

พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์ยุคคริสต์ศักราช 1970 -1990 สนใจรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ สนใจวิเคราะห์นโยบายสาธารณะเศรษฐกิจการเมือง ทฤษฎีองค์การที่อาศัยหลักมนุษยนิยม

พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์ยุคคริสต์ศักราช 1990 ถึง ปัจจุบัน เทคโนโลยีวิทยาการทันสมัยมากขึ้น มีการค้าเสรี โลกาภิวัตน์ เน้นเครือข่ายผู้ประกอบการรายย่อย เป็นแนวคิดระดับโลกซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับผู้บริโภคหรือผู้รับบริการสำคัญที่สุดจึงเกิดการปฏิรูประบบราชการ (Reinventing Government)

1.2 แนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ยุคบุกเบิก

กรีกโบราณ : ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมบทบาทของผู้บริหาร การวางแผน

โรมันโบราณ : จัดระบบเจ้าหน้าที่บริหาร ภาวะผู้นำ การประสานงาน และการควบคุม

สมัยกลาง : การปรับปรุงการคลัง การควบคุมเจ้าหน้าที่ ระบบการรายงาน

ช่วงปี (ค.ศ. 1550-1700) : เกิดกลุ่มนักวิชาชีพอำนวยการบริหารกลุ่มแรก คือกลุ่มคาเมรอลลิสต์ เป็นกลุ่มนักบริหารชาวเยอรมันและออสเตรีย เชื่อว่า “ชีวิตที่ตินั้นจะบรรลุได้จะต้องมีการบริหารที่ดีด้วย” มีการสร้างหลักสูตรอบรมการบริหารอย่างจริงจัง

สหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1776-1886) : เริ่มตั้งประเทศในรูปแบบสหพันธรัฐ เน้นการกระจายอำนาจ มีนักวิชาการที่สำคัญ ได้แก่

- อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน ต้องการให้รัฐบาลเข้มแข็ง เน้นความเป็นวิชาชีพของการบริหาร
- โทมัส เจฟเฟอร์สัน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือการปกครองแบบมีส่วนร่วม
- อเล็กซิส เดอ ท็อกเกอร์วิล เห็นว่าการบริหารเป็นศาสตร์ แต่ผู้บริหารยังไม่สามารถสอนการบริหารแก่คนอื่นในฐานะที่เป็นศาสตร์ได้

ใน ค.ศ. 1887 เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ โดย วู้ดโรว์ วิลสัน เขียนบทความชื่อ The Study of Administration เน้นการแยกการบริหารออกจากการเมือง มีอิทธิพลต่อความคิดของ นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ในสมัยต่อมา อาทิ แฟรงค์ เจ กูตันาว และ ลีโอเนิร์ต ดี ไวท์

1.3 แนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ยุคคลาสสิก

ประกอบด้วย ทฤษฎีระบบราชการ ทฤษฎีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ และ ทฤษฎีการบริหารเชิงกระบวนการ

ทฤษฎีระบบราชการ(bureaucracy) ของ Max Weber

ระบบราชการ อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 แบบ

1. Bureaucracy ในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคม (social institute) สถาบันหนึ่ง นั่นคือ เป็นสถาบันการบริหาร การปกครองของรัฐ ถือเป็นสถาบันหนึ่งของกระบวนการในการปกครองประเทศ เป็นสถาบันที่มีหน้าที่ ต้องปกป้อง ดูแล รักษาผลประโยชน์บ้านเมือง อีกแห่งหนึ่ง ต้องการอิสระในการทำงาน เป็นสถาบันที่มั่นคง ยากต่อการเปลี่ยนแปลง แก้ไข

2. Bureaucracy ในฐานะที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดองค์การ (a form of organization) เป็นระบบการบริหาร หรือระบบการทำงานระบบหนึ่ง มีโครงสร้างแบบที่เรียกว่า “Weberian Bureaucracy” เป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ

Max Weber ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดองค์การแบบ ระบบราชการ หรือ Bureaucracy ขึ้นมา โดยทฤษฎีระบบราชการระบบราชการ ประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่

1. หลักลำดับชั้น (hierachy)
2. หลักความรับผิดชอบ (responsibility)
3. หลักแห่งความสมเหตุสมผล (rationality)
4. การมุ่งสู่ผลสำเร็จ (achievement orientation)
5. หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือความชำนาญเฉพาะด้าน(differentiation, specialization)
6. หลักระเบียบวินัย (discipline)
7. ความเป็นวิชาชีพ (professionalization)

ทฤษฎีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์

แนวคิดและทฤษฎี Frederick Winslow Taylor (1856) ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ (Principle of Scientific Management) โดยสิ่งสำคัญที่สุด คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตด้วยการคิดค้นการทำงานตามหลัก การสร้างหลักการบริหารต้องทำอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยเทคนิคหรือวิธีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ คือ กฎระเบียบ วิธีการในการทำงาน มาตรฐานการทำงานที่องค์การจะนำมาใช้ต้องผ่านการศึกษาวเคราะห์เชิงประจักษ์เสียก่อน โดยมีการสังเกต จับเวลา จดบันทึกวิเคราะห์วิจัยมาแล้วอย่างดีว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดแล้ว สามารถนำมาใช้ในการทำงานนั้นๆ ได้อย่างดี

ซึ่งแนวคิดตามหลักวิทยาศาสตร์มาจากจัดการโรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยเปรียบเทียบคนงานแต่ละคนเสมือนเครื่องจักร ที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิต และมีประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุด โดยมีหลักการสำคัญ คือการสร้างหลักการทำงานที่เป็นวิทยาศาสตร์ โดยใช้หลัก Time and Motion Study ศึกษาเวลาและการเคลื่อนไหว

ทฤษฎีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 3 หลักการ

1. การแบ่งงาน (Division of Labors)
2. การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน (Hierachy)
3. การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (Incentive payment) แนวทางที่ดีที่สุดคือประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับ
  - เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection) การคัดเลือกคนจะต้องมีการนำเอากฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์มาช่วยในการคัดเลือก เพื่อให้ได้คนงานที่มี ทักษะ ความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน
  - ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training) จะต้องมีการพัฒนาคนงานโดยการสอนวิธีการทำงานให้ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะขจัดวิธีการทำงานตามหลักความเคยชินให้หมดไป
  - หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation) ต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายบริหารกับคนงาน อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพการผลิตของโรงงาน

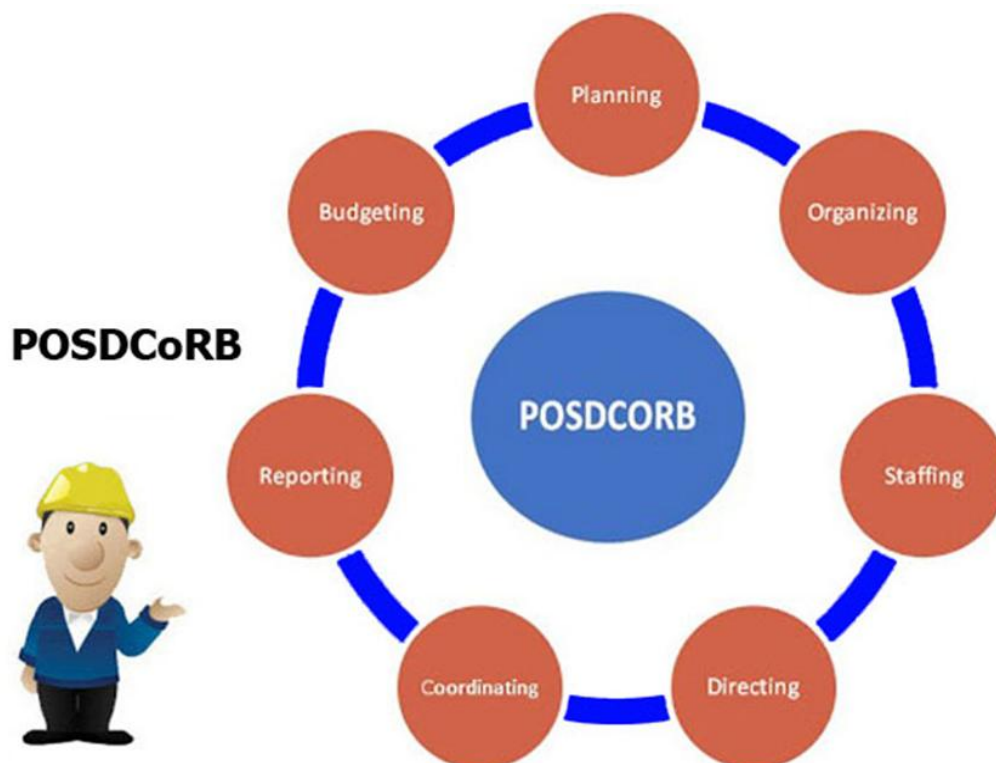
ทฤษฎีการบริหารเชิงกระบวนการ

แนวคิดและทฤษฎีของ เฮนรี (องรี) ฟาโยล (Henri Fayol) โดยสิ่งสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายนั้น มีองค์ประกอบด้วยกัน 5 ปัจจัย เรียกว่า POCCC มีดังนี้

- การวางแผน (Planning)
- การจัดองค์การ (Organizing)
- การบังคับบัญชาหรือการสั่งการ (Commanding)
- การประสานงาน (Coordinating)
- การควบคุม (Controlling)

แนวคิดและทฤษฎีของ ลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick)

โดยเสนอแนวคิด ภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร POSDCoRB 7 ประการ มีดังนี้

หลัก POSDCoRB ประกอบด้วย

P- Planning การวางแผนงานและโครงการต่างๆ ไว้ล่วงหน้า

O-Organizing การจัดองค์การ ได้แก่ การแบ่งงาน การกำหนดส่วนงาน โครงสร้างขององค์การ การกำหนดตำแหน่งงานอำนาจหน้าที่

S-Staffing การจัดการเกี่ยวกับตัวบุคคลในองค์การ นับตั้งแต่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้งบุคคล การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง เงินเดือน การโยกย้าย การพัฒนาบุคคลในองค์การเรื่อยไปจนกระทั่งการให้บุคคลพ้นจากตำแหน่ง

D-Directing การอำนวยการ ได้แก่ การทำหน้าที่ในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการ การออกคำสั่ง มอบหมายภารกิจงานไปให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หลังจากนั้นต้องใช้ภาวะของการเป็นผู้นำในการกระตุ้นจูงใจคนให้ยอมรับในผู้บริหาร

Co- Coordinating การประสานงาน ได้แก่ การทำหน้าที่ในการประสานกิจกรรมต่างๆ ที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนงานย่อยๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานสอดคล้องกัน และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

R- Reporting การรายงาน ได้แก่ การทำหน้าที่ในการรับฟังรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาได้รายงานมา การรายงานถือเป็นมาตรการในการตรวจสอบและควบคุมงานด้วย

B- Budgeting การงบประมาณ ได้แก่ หน้าที่ที่เกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงินและการตรวจสอบควบคุมด้านการเงิน การบัญชีของหน่วยงานนั่นเอง

2. ธรรมชาติของการวิจัย (Nature of Research)

ธรรมชาติของการวิจัยว่ามีลักษณะใหญ่ ๆ 4 ประการ คือ

มีหลักฐานยืนยัน (evidence) โดยอาจเป็นหลักฐานเชิงทฤษฎีหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ (empirical) จากการสัมภาษณ์ แบบสังเกตแบบสอบถาม

มีความตรง (Validity) ประกอบด้วย ความตรงภายใน (Internal Validity) คือ ความตรงของผลสรุปและการตีความหมายของข้อมูลกระบวนการที่ถูกต้อง และ ความตรงภายนอก (external validity) เป็นความตรงจากการอ้างอิงผลการวิจัยไปสู่ประชากรเป้าหมาย

มีความเชื่อถือได้ (reliability) หมายถึง การวิจัยนั้นต้องสามารถตรวจซ้ำได้ (replicable) โดยนักวิจัยคนอื่น ๆ ในทุกขั้นตอน ภายใต้สภาพเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน ผลการวิจัยควรให้ผลตรงกัน หรือใกล้เคียงกัน

มีกระบวนการที่เป็นระบบ (systematic) โดยมีลำดับขั้นตอนของกิจกรรมสืบเนื่องเชื่อมโยงกัน เริ่มจากปัญหา การตรวจสอบข้อความรู้ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล (นิตา ชูโต, 2540:1)

2.1 การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์

รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) เป็นศาสตร์ประยุกต์ที่มุ่งเน้นศึกษาหาความรู้และข้อเท็จจริงทางการบริหารงานขององค์การภาครัฐ รวมถึงองค์การที่ไม่แสวงหากำไร

ความเป็นศาสตร์ประยุกต์ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์สามารถเปิดรับองค์ความรู้จากศาสตร์สาขาอื่นๆ เพื่อนำมาบูรณาการร่วมกันในการพัฒนาการบริหารองค์การภาครัฐ เนื่องจากความเป็นศาสตร์จึงต้องมีการแสวงหาความรู้และข้อเท็จจริงผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “การวิจัย” (Research)

ในฐานะแห่งศาสตร์การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ จึงต้องดำเนินไปตามแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ แม้ว่าจะมีความเป็นศิลปะในการบริหารงาน แต่กระบวนการแสวงหาองค์ความรู้ดำเนินไปตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่อ้างอิงแนวคิดทางวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัด

เป็นหลักการทางการบริหารที่อาศัยปัจจัยอื่นมาเกี่ยวข้อง อาทิ ค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อ พฤติกรรมบุคคล ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

ประเภทของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ ได้จำแนกประเภทของงานวิจัยในภาพรวมตามเนื้อหาสาระของงานวิจัย ดังนี้

- การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (อบจ. อบต. เทศบาล สุขาภิบาล) และ ส่วนภูมิภาค
- การบริหารราชการทั่วไปของกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ
- นโยบาย แผน และโครงการของรัฐ การบริการสาธารณะ
- การบริหารงานบุคคล และ พฤติกรรมทางการบริหาร

- การฝึกอบรม การพัฒนาบุคลากร
- การจัดองค์การ โครงสร้างขององค์การ
- หลักการบริหารและเทคนิคการบริหาร
- นักบริหารและภาวะผู้นำ
- การบริหารการคลัง การงบประมาณ
- การบริหารการพัฒนา
- การเมืองและการบริหาร
- การบริหารและการวางแผนโครงการ
- การบริหารแรงงาน
- การบริหารงานตำรวจ
- การแปรรูปกิจการของรัฐเป็นของเอกชน
- การบริหารสาธารณสุข

2.2 วิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์

- ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ
- ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ
- ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมวิธี
- ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม
- ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพยากรณ์อนาคต

3. ประเภทของการวิจัย

สามารถแบ่งประเภทของการวิจัยได้ดังนี้

- การวิจัยตามศาสตร์
- การวิจัยตามวัตถุประสงค์
- การวิจัยตามการเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย

- การวิจัยตามประโยชน์ของการวิจัย

3.1 การวิจัยตามศาสตร์

ศาสตร์ (Science) หรือ วิทยาศาสตร์ เป็นได้ทั้งสาขาวิชาและความรู้ มี 3 ลักษณะ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงและกฎที่จัดไว้เป็นระบบ 2) ความรู้ที่จัดเป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เกษตร และวิศวกรรม 3) กระบวนการที่เป็นกิจกรรมของมนุษย์ ให้ความรู้ สามารถทดสอบได้จากการสังเกต การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการสรุปผล การวิจัยตามศาสตร์แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science) เป็นการวิจัยสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ ที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ เช่น สิ่งประดิษฐ์ ยารักษาโรค เป็นต้น

การวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Science) เป็นการวิจัยสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทางสังคม การอยู่ร่วมกันทางสังคม วัฒนธรรม พฤติกรรม เป็นต้น

จำแนกว่าการวิจัยนั้นมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอย่างไร เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและมุ่งแก้ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การวิจัยพื้นฐานหรือการวิจัยบริสุทธิ์ (Basic or Pure Research) มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ เพื่อทดสอบทฤษฎีหรือเพื่อปรับปรุงทฤษฎีให้มีความถูกต้องมากขึ้น เช่น การหาความสัมพันธ์ระดับการศึกษา กับภาวะผู้นำของบุคลากรในองค์การ ซึ่งมุ่งผลทางวิชาการและได้ข้อค้นพบเป็นความรู้พื้นฐานสำหรับศึกษาในขั้นลึกซึ้ง และนำไปพัฒนาต่อยอดได้เพื่อให้เกิดการพัฒนาในองค์การนั้นๆ

2) การวิจัยประยุกต์ (Applied Research) เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปทำให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้แก่

- การวิจัยปรับใช้ (Adaptive Research)
- การพัฒนาโดยการทดลอง (Experimental Development)
- การวิจัยเชิงตรวจสอบ (Exploratory Research)

- การวิจัยเพื่อการพยากรณ์ (Prediction Research)
- การวิจัยเพื่อการวางแผน (Planning Research)
- การวิจัยเพื่อการพัฒนา (Development Research)
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)
- การวิจัยและพัฒนา (Research and Development)
- การวิจัยประเมินผล (Evaluation Research)

3.2 การวิจัยตามการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและประเภทของข้อมูลมาจากแหล่งที่มาที่แตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

1) **การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)** คือการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ที่ถูกรวบรวมไว้แล้ว เช่น หนังสือ ตำรา ข่าวสาร และบันทึกต่างๆ ที่มีผู้เขียนไว้ในอดีต ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบในการการรวบรวมข้อมูลให้กว้างขวางมากที่สุด เป็นงานวิจัยที่ทำมากในการศึกษาประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี

2) **การวิจัยภาคสนาม (Field Research)** คือการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่

การวิจัยโดยการสังเกต (Observational Research) เป็นการสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับที่ตั้งสมมติฐานไว้ เช่น การสังเกตพฤติกรรมต่างๆ พิธีกรรม และประเพณีต่างๆ

การวิจัยโดยการทดลอง (Experimental Research) เป็นวิจัยที่มีการควบคุมตัวแปร และมีตัวแปรที่ถูกทดลองอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด โดยทั่วไปนิยมใช้กับกลุ่มที่ต้องการศึกษา 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มที่ถูกทดลอง กับ กลุ่มที่ไม่ได้ถูกทดลอง แล้วนำผลวิจัยมาเปรียบเทียบกัน

การวิจัยโดยการสำมะโน (Census Research) เป็นการวิจัยโดยเก็บข้อมูลกับประชากรทั้งหมดที่มีจำนวนมากภายในระยะเวลาที่จำกัด ซึ่งสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและต้องใช้เวลาการดำเนินงานจำนวนมาก

การวิจัยโดยการสำรวจ (Survey Research) เป็นวิจัยโดยการสุ่มตัวอย่างประชากรจำนวนหนึ่งจากประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากเพราะสะดวกและไม่สิ้นเปลือง นิยมใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เป็นการศึกษาเรื่องราวของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการศึกษาโดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5-8 คน ที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่ต้องการศึกษามานั่งล้อมวงเพื่อซักถามให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เป็นการศึกษาโดยใช้มติและคำตัดสินของคณะผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 17 คน แล้วส่งแบบสอบถามให้ตอบครั้งที่ 1 จากนั้นคำนวณหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ จากนั้นส่งแบบสอบถามให้ตอบครั้งที่ 2 แล้วนำมาคำนวณเช่นเดิม และ ส่งแบบสอบถามให้ตอบครั้งที่ 3 จากนั้นนำคำตอบมาวิเคราะห์หามติและคำตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ

3.3 การวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงบรรยายหรือพรรณนา (Descriptive Research) ใช้เพื่อค้นหาคำตอบจากปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน บรรยายคุณลักษณะและคุณสมบัติต่างๆ และรายละเอียดของเหตุการณ์

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ โดยอาศัยตัวเลขยืนยันปริมาณมากน้อยแทนการใช้ข้อความบรรยาย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยที่ไม่มุ่งเน้นข้อมูลตัวเลขมาวิเคราะห์ แต่เน้นการใช้ข้อความบรรยายลักษณะสภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยต้องทำการทดลองเพื่อหาข้อสรุป

การวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Research) เพื่อมุ่งอธิบายสาเหตุและผลของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ใช้เครื่องมือทางสถิติเข้ามาช่วยการอธิบายเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรว่าสัมพันธ์กันอย่างไรเชิงเหตุและผล

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) ใช้เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่ผ่านมาแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนา ซึ่งอาศัยการอ้างอิงจากเอกสารและโบราณวัตถุที่เหลืออยู่

การวิจัยระยะยาว (Longitudinal Research) การวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลหลายครั้งแล้วนำมาเปรียบเทียบผลที่ได้

การวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Research) การศึกษาเป็นรายกรณี ในวงแคบ เพื่อให้ได้รายละเอียดอย่างลึกซึ้งและสามารถหาข้อสรุปได้ชัดเจน

3.4 การวิจัยตามประโยชน์ของการวิจัย

แบ่งตามประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยพื้นฐาน ความมุ่งหมายคือ การพัฒนาทฤษฎี

การวิจัยประยุกต์ มีลักษณะเหมือนกับงานวิจัยพื้นฐาน แต่วิจัยเพื่อแก้ปัญหา และนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยปฏิบัติการ เน้นการนำผลการวิจัยไปใช้ทันที

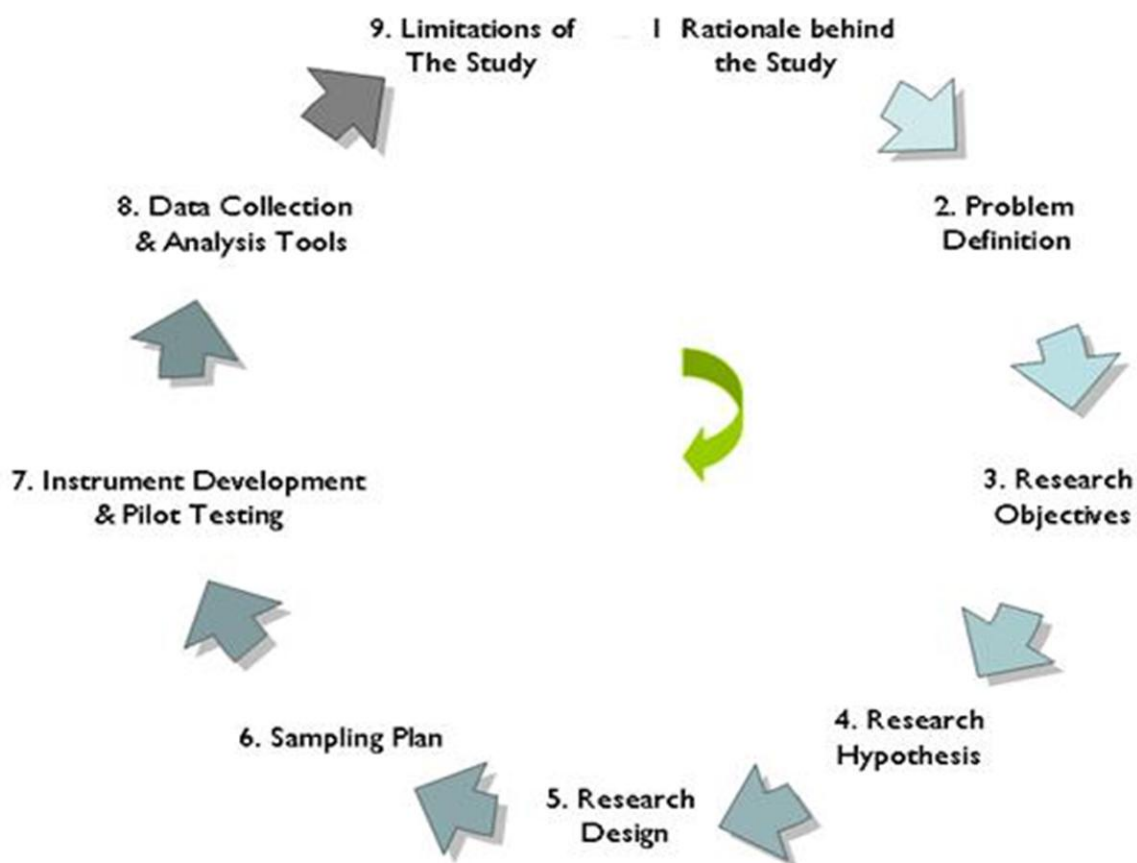
4. ขั้นตอนของการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัย เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ เป็นการศึกษาที่เป็นหลักฐานมีระเบียบ เพื่อค้นหาคำตอบหรือหลักฐานที่เหมาะสม ดังนั้นการทำวิจัยจะต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการทำวิจัยที่ดีนั้นก็คือ การจัดลำดับขั้นตอนของการวิจัย สามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่างๆ ไปประกอบด้วย

- การกำหนดหัวข้อการวิจัยหรือชื่อเรื่อง
- การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดประเด็นหรือปัญหาของการวิจัย

- การตั้งสมมติฐานการวิจัย
- การทบทวนวรรณกรรมและการสร้างกรอบแนวคิด
- การออกแบบการวิจัย
- การกำหนดประชากรเป้าหมายและการสุ่มตัวอย่าง
- การสร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความหมาย
- การเขียนรายงานผลการวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สาธารณะ

ภาพรวมของกระบวนการวิจัย

5. บทบาทและจรรยาบรรณของนักวิจัย

- ต้องซื่อสัตย์และมีคุณธรรมในทางวิชาการและการจัดการ
- ต้องตระหนักถึงพันธกรณีในการวิจัยตามที่ตกลงไว้กับหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัย
- ต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาวิชาการที่ทำวิจัย
- ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย
- ต้องเคารพศักดิ์ศรี และสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย
- ต้องมีอิสระทางความคิด ปราศจากอคติส่วนตัว
- พึงนำผลงานวิจัยไปใช้ในทางที่ชอบ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและสังคม
- พึงเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น ใจกว้างและพร้อมเปิดเผยข้อมูลวิจัย
- พึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับเพื่อก้าวหน้าทางวิชาการ

สรุป วิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะคล้ายคลึงกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะระเบียบวิธีวิจัย ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดปัญหาในการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตั้งสมมติฐานการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การออกแบบการวิจัย การสร้างมาตรวัด การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล เพียงแต่เนื้อหาสาระและขอบเขตที่ศึกษานั้นแตกต่างกันตามลักษณะของศาสตร์ที่ศึกษา

บทที่ 3

การกำหนดปัญหา การเลือกหัวข้อวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ประจำบท

1. เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญและลักษณะของปัญหาการวิจัย
2. เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกหัวข้อของวิจัย
3. เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย

สื่อการสอน

การวัดผลและประเมินผล

1. เอกสารประกอบการสอน	1. ฟังการอภิปราย รายงานและซักถาม
2. PowerPoint	2. แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วิจารณ์กรณีศึกษา
3. การบรรยายในชั้นเรียน	3. กิจกรรมกลุ่มแบบ Focus Group

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา หรือภูมิหลัง หรือหลักการและเหตุผล เพื่อให้ทราบถึง ความเป็นมาของการวิจัย โดยเขียนให้สัมพันธ์กับหลักการและเหตุผลที่ต้องทำการวิจัย เรื่องนั้นๆ มักอ้างอิงหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่สำคัญมาประกอบการบรรยาย ทำให้มองเห็นความจำเป็นและสภาพปัญหาของการวิจัย มักจะเขียนเป็นย่อหน้า ไม่ยืดยาวเกินไป พยายามให้เนื้อความต่อเนื่องกัน มักจะเริ่มจากภาพรวมกว้างๆ แนวนโยบาย หลักการ แนวคิด สภาพปัญหา และการแก้ปัญหา การเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาจะต้องเขียนให้เห็นความสำคัญของปัญหา หรือหัวข้อที่จะทำการวิจัย โดยเน้นให้เห็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ทำการวิจัย โดยตรง

สิ่งที่ควรคำนึงในการเขียนที่มาและความสำคัญของปัญหามีดังนี้

1. เขียนให้ตรงประเด็น เหตุผลที่นำเสนอควรเป็นเหตุผลที่นำไปสู่จุดเป็นปัญหาที่จะทำการวิจัย และช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่จะวิจัย
2. ควรใช้ข้อมูลอ้างอิงเพื่อให้เหตุผลนั้นดูมีน้ำหนักสมควรที่จะทำการวิจัย
3. ควรเขียนให้เข้าใจง่ายโดยนำเสนอเป็นประเด็นๆ เป็นลำดับต่อเนื่อง

1.1 หลักการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เขียนนำเพื่อให้เห็นความจำเป็น ความสำคัญและสภาพของประเด็นเรื่องที่จะทำการวิจัย ระบุว่าปัญหาการวิจัยคืออะไร มีความเป็นมาหรือภูมิหลังอย่างไร มีความสำคัญ รวมทั้งความจำเป็น คุณค่า และประโยชน์ ที่จะได้จากผลการวิจัยในเรื่องนี้ ซึ่งจะช่วยให้ตัดสินใจได้ว่าควรจะทำวิจัยเรื่องนั้นหรือไม่ คู่กับการลงทุน ลงแรงทำวิจัยหรือไม่ เป็นความจำเป็นของประเทศชาติที่ต้องการจะหาคำตอบหรือไม่ ซึ่งจะมีหลักการเขียน ดังนี้

ย่อหน้าแรก จะต้องอภิปรายถึงความเป็นมา ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย หรือ ข้อโต้แย้งของการทดลองที่ได้ทำก่อนหน้า

ย่อหน้าที่สอง จะต้องอภิปรายถึงความสำคัญ ข้อดีของปัญหา รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหา ในเรื่องที่เราสนใจจะทำ และควรมีเอกสารหรือที่มาของปัญหาที่ใช้ในการอ้างอิงเพื่อสนับสนุนหรือโต้แย้งสิ่งที่เราจะทำการทดลองนั้น

ย่อหน้าสุดท้าย ต้องอภิปรายสรุปเป้าหมายหรือเหตุผลที่จะทำเพื่อแก้ไขปัญหานั้นงานที่เราจะทำ โดยลงท้ายด้วยรูปแบบการเขียนว่า ... เราจะทำอะไร เพื่ออะไร/ใคร และคาดว่าจะได้ประโยชน์อะไรหรือแก้ปัญหได้อย่างไร

1.2 ทำไมต้องหาปัญหาวิจัย

- เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ อธิบายให้เกิดความกระจ่างขึ้น
- เพื่อการแก้ไขปัญหา / พัฒนาสิ่งที่มีอยู่
- ได้ทราบตัวแปร / ปรัชญาการณเปลี่ยนแปลงไปตาม เวลา สังคม สถานที่ สภาพแวดล้อม
- สิ่งที่ทำวิจัยไว้อย่างไม่เสร็จสิ้น รอการต่อยอดองค์ความรู้

1.3 แหล่งที่มาของปัญหาการวิจัย

1) จากการอ่านเอกสาร ได้แก่ ตำรา บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจ โดยเฉพาะที่กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ตนสนใจ ทฤษฎีจะช่วยชี้ว่ามีสิ่งใดที่ควรทำวิจัย หรือในบางกรณีผู้วิจัยอาจสงสัยว่า สิ่งที่กำลังทำไว้เป็นทฤษฎีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นจะนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างออกไป ผู้วิจัยก็อาจทำการวิจัยเพื่อตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นก่อนที่จะตัดสินใจนำทฤษฎีไปใช้ กรณีต่างๆ นี้ก็จะทำให้ได้หัวข้อปัญหาการวิจัยได้

2) จากการอ่านงานวิจัยที่มีผู้อื่นทำไว้แล้ว เช่น วารสารวิจัยต่าง ๆ และปริญญาานิพนธ์ต่างๆ เป็นต้น ข้อค้นพบที่ได้จากการทำวิจัย และข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยให้ไว้จะเป็นแนวทางทำให้ได้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำวิจัยได้

3) จากการอ่านบทความวิทยานิพนธ์ หรือบทความวารสารการวิจัย ที่ได้รวบรวมไว้เป็นเล่มของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานวิจัยต่างๆ จะทำให้เกิดแนวความคิดที่จะเลือกหัวข้อปัญหาวิจัยได้ นอกจากนี้ยังได้ทราบว่ามีการวิจัยอะไรบ้าง ที่ผู้อื่นทำไว้แล้วซึ่งจะช่วยไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในหัวข้อปัญหาวิจัย

4) จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเอง อาจได้จากปัญหาในการทำงานของผู้วิจัยเอง

5) จากข้อเสนอหรือข้อคิดของครูผู้ชำนาญ ที่คลุกคลีกับงานวิจัยในสาขาวิชาที่ตนสนใจ เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่ทำการวิจัยมานาน เป็นต้น

6) จากการวิเคราะห์แนวโน้มของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และข่าวสารต่างๆ โดยพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคม ตามสภาพเวลาและเทคนิควิทยาการต่างๆ

7) จากข้อโต้แย้งหรือการวิพากษ์วิจารณ์ของบุคคล ที่อยู่ในวงการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตรงกับเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังสนใจอยู่

8) จากการจัดสัมมนา และมีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องที่ตรงกับที่ผู้วิจัยสนใจ เมื่อนำมาคิดพิจารณาอาจทำให้ได้แนวความคิดอันจะทำให้ได้หัวข้อปัญหาการวิจัยได้

9) ศึกษาปัญหาจากสถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการทำวิจัย หรือบุคคลที่กำลังทำวิจัยอยู่ อาจทำให้ได้แนวความคิดอันจะทำให้ได้หัวข้อปัญหาวิจัยได้

1.4 การประเมินปัญหาวิจัย

1) องค์ประกอบส่วนตัวของนักวิจัย

หัวข้อปัญหาที่จะทำการวิจัยตรงกับวัตถุประสงค์ หรือความสนใจของนักวิจัยหรือไม่เพียงใด มีประสบการณ์ความสามารถ ความชำนาญ ตลอดจนภูมิหลังเพียงพอที่จะทำการวิจัยในปัญหานั้นหรือไม่ มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่จะทำวิจัยมากน้อยเพียงใด นักวิจัยมีทีมงาน อุปกรณ์และเครื่องมือเพียงพอที่จะทำให้งานวิจัยมีคุณภาพหรือไม่ มีเวลาเพียงพอที่จะทำวิจัยหรือไม่ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล และสามารถหาข้อมูลได้อย่างเพียงพอหรือไม่

2) องค์ประกอบทางด้านสังคม

งานวิจัยที่ทำเป็นประเด็นที่ทันสมัยและสอดคล้องกับเหตุการณ์ ทางสังคม หรือไม่ซ้ำซ้อนกับผลงานของคนอื่น ผลการวิจัยเรื่องนั้นจะช่วยเสริมสร้างความรู้แก่สังคมอย่างไร และมากน้อยเพียงใด บุคคลหรือหน่วยงานลักษณะใดที่สามารถจะนำเอาข้อค้นพบต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ได้และใช้ได้อย่างไร ประโยชน์จากข้อค้นพบจะสามารถนำไปใช้ได้กว้างขวางเพียงใด ทั้งในแง่ของกลุ่มคนหรือองค์กร ระยะเวลา สถานที่ และสถานการณ์ที่จะนำไปใช้ และข้อจำกัดหรือความไม่สมบูรณ์บางประการของงานวิจัย สามารถสร้างความน่าเชื่อถือหรือไม่ อย่างไร

3) องค์ประกอบทางปัญหาและอุปสรรคของการวิจัย

นักวิจัยควรสำรวจปัญหาและอุปสรรคในขั้นเริ่มต้น เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินการได้อย่างรอบคอบ เหมาะสม มีความเป็นไปได้มากขึ้น

1.5 ลักษณะของปัญหาวิจัยที่ดีและหลักการเขียนสภาพความสำคัญของปัญหา

ลักษณะของปัญหาวิจัยที่ดีเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เป็นประโยชน์ เกิดความรู้ใหม่ นำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้สามารถหาคำตอบได้ในเชิงวิชาการและหาข้อมูลมาตรวจสอบสมมติฐานเพื่อหาข้อสรุปของปัญหานั้น สามารถวางแผนการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ได้ และเห็นลู่ทางที่จะทำให้สำเร็จ ปัญหาต้องไม่เกินความสามารถของผู้วิจัย และสามารถหาเครื่องมือหรือสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพในการเก็บข้อมูล

หลักการเขียนสภาพความสำคัญของปัญหา

1) เขียนให้ตรงปัญหา เน้นปัญหาให้ถูกต้อง ไม่เขียนยืดยาว อ้อมค้อมมวงวน เจาะประเด็นให้ทราบว่าเป็นปัญหาคืออะไร อย่างชัดเจนและกระชับ

2) เขียนให้ครอบคลุมประเด็นความสำคัญปัญหาที่จะศึกษาตามหัวข้อเรื่องทั้งหมดให้ครบตามจำนวนประเด็นปัญหาที่ระบุไว้ในหัวข้อวิจัย

3) ไม่ควรเขียนความสำคัญของปัญหาล้นเกินไป จนจับประเด็นที่จะศึกษาไม่ได้ ควรเขียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาให้ละเอียดพอสมควร

4) ไม่ควรนำตัวเลข ตารางยาวๆ หรือข้อมูลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องมากมาใส่อ้างอิงในความสำคัญของปัญหานี้มากเกินไป เลือกเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องจริงๆ หรือเลือกเฉพาะตัวเลขที่สำคัญๆ นำมาสรุปเป็นประโยคให้กลมกลืนกับเนื้อเรื่อง

5) การเขียนในส่วนนี้ถ้านำเอาผลงานวิจัย ตัวเลขข้อมูล หรือแนวคิด ทฤษฎีของผู้อื่นมากล่าวไว้ จะต้องอ้างอิงเอกสารเหล่านั้นประกอบด้วยเสมอในการอ้างอิง

6) การเขียนแต่ละหน้า ควรแบ่งวรรคตอนและย่อหน้าใหม่ให้เหมาะสมด้วย

7) ต้องเขียนเนื้อเรื่องให้มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อขึ้นหน้าใหม่ทุกครั้งเนื้อเรื่องในส่วนย่อหน้าใหม่ต้องมีส่วนเชื่อมโยงกับส่วนท้ายของย่อหน้าก่อนด้วย เมื่อขึ้นย่อหน้าใหม่แต่ละย่อหน้า

8) ในส่วนท้ายของความสำคัญของปัญหา ต้องเขียนขมวดท้าย หรือสรุปเพื่อให้มีส่วนเชื่อมโยงกับหัวข้อในวัตถุประสงค์ของการศึกษาต่อไปด้วย

สรุปการเขียนความสำคัญของปัญหา อาจเขียนได้หลายลักษณะ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเรื่อง หรือปัญหาที่จะวิจัย เช่น อาจเขียนในทำนองที่สรุปว่า ปัญหานี้ ทฤษฎีนี้ วิธีการนี้ ยังไม่มีใครได้เคยศึกษามาก่อน หรือมีการศึกษาไว้น้อยมาก จึงน่าจะศึกษาเรื่องนี้ หรืออาจเขียนในทำนองว่า การศึกษาเรื่องนี้ จะมีประโยชน์อย่างไร นำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง เป็นต้น

2. การกำหนดหัวข้อวิจัย

การกำหนดหัวข้อสำหรับการวิจัย หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ใช้ในการระบุให้ชัดเจนว่าผู้ที่จะทำการวิจัย หรือผู้วิจัยมีความประสงค์จะศึกษาเรื่องอะไร การกำหนดหัวข้อนี้น่าจะทำได้โดยง่าย แต่ในทางปฏิบัติ การกำหนดหัวข้อสำหรับการวิจัยเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยาก ต้องอาศัยความฉลาดและไหวพริบส่วนบุคคล ในการที่จะระบุหรือกำหนดหัวข้อให้เป็นที่น่าสนใจและชัดเจนสำหรับผู้อื่น อย่างไรก็ตามมีหลักหรือแนวทางทั่วไปบางประการที่ช่วยในการเลือกหัวข้อ และในการตั้งปัญหาสำหรับการวิจัย ความรู้เกี่ยวกับหลักหรือแนวทางต่างๆ เหล่านี้ จะช่วยให้ผู้ที่จะทำการวิจัยสามารถหาหัวเรื่องที่จะทำการวิจัยได้รวดเร็วขึ้น หรือมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น เมื่อได้หัวข้ออย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ดังนั้น ความรู้ทั่วไปประการแรกสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัยคือ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งที่มาของหัวข้อหรือปัญหาของการวิจัย

2.1 แหล่งที่มาของหัวข้อสำหรับการวิจัย

ที่มาของหัวข้อการวิจัยอาจแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ 5 ประเภทด้วยกันคือ 1) ผู้ที่จะทำการวิจัย 2) วรรณกรรมในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้นำทฤษฎีวิชาการ 4) แหล่งทุนอุดหนุนการวิจัย 5) หน่วยงานที่ผู้วิจัยทำอยู่

1) ผู้ที่จะทำการวิจัย

หัวข้อการวิจัยอาจได้จากผู้ที่จะทำการวิจัยเอง กล่าวคือ จากประสบการณ์และภูมิหลังของผู้ที่จะทำการวิจัย เช่น ผู้วิจัยสนใจเรื่องระบบพรรคการเมือง อาจตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการเลือกตั้งในเขตกรุงเทพฯ และต้องการที่จะยืนยันทดสอบข้อสังเกตของตนว่า ผู้ที่ชนะการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพฯ ได้คะแนนเสียงน้อยมาก อาจไม่ถึง 1 ใน 8 ของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตนั้น และผู้สมัครคนใดที่สามารถหาคะแนนเสียงเป็นกลุ่มเป็นก้อนได้ 1 ใน 8 ของผู้มีสิทธิไม่จำเป็นจะต้องไปหาคะแนนเสียงทั่วไปทั้งเขตก็สามารถชนะการเลือกตั้งได้ จากข้อสังเกต ประสบการณ์ และความสนใจดังกล่าว ผู้วิจัยก็จะได้ปัญหาหรือหัวข้อเรื่องการวิจัยคือ กระบวนการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตกรุงเทพฯ หรือกลยุทธ์ในการหาคะแนนเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตกรุงเทพฯ

2) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ที่มาของหัวข้ออีกแหล่งหนึ่งก็คือ จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม วรรณกรรมในที่นี้หมายถึง ผลงานด้านเอกสารการวิจัยและทฤษฎีต่างๆ ที่มีอยู่ในสาขาวิชาหรือที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชา จากการอ่านบททวนและการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมเหล่านี้ ผู้ที่จะทำการวิจัยอาจพบช่องว่าง จุดอ่อน หรือเรื่องที่ควรจะศึกษาต่อ ซึ่งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมที่อาจชี้ให้เห็นหัวข้อการวิจัยที่พึงทำได้ ได้แก่ วารสารสาขาวิชา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ วารสารของสาขาวิชา สังคมวิทยา จิตวิทยา และพฤติกรรมศาสตร์ ทั้งในและต่างประเทศ

3) นักวิชาการ

แหล่งที่มาของหัวข้อวิจัยอีกแหล่งหนึ่งคือ ผู้นำทางวิชาการ เนื่องจากนักวิชาการในแต่ละสาขาที่คลุกคลีอยู่กับวิชาการในด้านนี้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิชาการในสาขาของตนดี ทราบดีว่าใครเป็นใครในวงการ และใครได้ทำหรือกำลังทำอะไร มีเรื่องใดที่สำคัญและควรศึกษาแต่ยังไม่มีการศึกษา จึงเป็นบุคคลที่สามารถจะให้หัวข้อของการวิจัยที่ดีได้ นอกจากนี้ยังอาจช่วยชี้ช่องทางในการศึกษาหัวข้อนั้นๆ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่จะศึกษาและเป็นที่ปรึกษาการทำวิจัยในเรื่องนั้น หรือสามารถที่จะแนะนำที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหัวข้อวิจัยได้ดี

4) แหล่งอุดหนุนการวิจัย

ที่มาของหัวข้อวิจัยอีกแหล่งหนึ่งคือ แหล่งทุนภายในและภายนอกประเทศ ในบางสาขาวิชา แหล่งทุนจะเป็นผู้กำหนด หัวข้อกว้างๆ ให้ทราบว่าขณะนี้แหล่งทุนกำลังสนใจที่จะสนับสนุนการวิจัยเรื่องอะไรบ้าง และอาจให้หัวข้อตัวอย่างที่น่าสนใจไว้ ผู้ที่จะทำการวิจัยอาจดัดแปลงหัวข้อที่แหล่งทุนระบุไว้ให้เข้ากับสภาพของสังคมไทย ในบางสาขาแหล่งทุนอาจไม่ได้กำหนดหัวข้อไว้ แต่หากมีการติดต่อกันระหว่างบุคคล ผู้ที่จะทำการวิจัยจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อที่อยู่ในความสนใจของผู้ให้ทุน และหากตนเองเกิดมีความสนใจตรงกันก็สามารถที่จะเสนอขอรับทุนเพื่อศึกษาในหัวข้อดังกล่าวจากแหล่งทุนนั้นได้ ในบางกรณีแหล่งทุนจะไม่ระบุหัวข้อที่ตนสนใจ ในกรณีเช่นนี้ผู้ที่จะทำการวิจัยก็อาจจะต้องหาหัวข้อสำหรับการวิจัยจากแหล่งอื่นต่อไป

5) หน่วยงานที่ผู้ที่จะทำการวิจัยทำงานอยู่

ที่มาอีกแหล่งหนึ่งของหัวข้อการวิจัยคือ หน่วยงานที่ผู้ที่จะทำการวิจัยทำงานอยู่ ซึ่งอาจมีหัวข้อที่หน่วยงานสนใจต้องการแสวงหาข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อขจัดความสงสัยหรือเพื่อศึกษาให้ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่หน่วยงานสนใจ เช่น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ทศนคติ และปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ปัญหาของการสื่อสารของหน่วยงานขนาดใหญ่ และ/หรือระหว่างสาขาของหน่วยงาน

2.2 หลักเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อการวิจัย

หลักเกณฑ์ที่จะช่วยในการตัดสินใจเลือกหัวข้อการวิจัยมีอยู่ 5 หัวข้อด้วยกัน คือ 1) ความสำคัญของปัญหา 2) ความเป็นไปได้และอยู่ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง 3) ความน่าสนใจและการทันต่อเหตุการณ์ 4) ความสนใจของผู้ที่จะวิจัย และ 5) ความสามารถที่จะทำให้ลุล่วง

1) ความสำคัญของปัญหา

ในการวิจัยไม่ว่าจะเป็นในเรื่องใดก็ตาม ผู้วิจัยจะต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย เสียเวลา เงินทุน และแรงงาน ดังนั้นการตัดสินใจว่าจะทำการวิจัยในหัวข้อใดก็จะต้องคำนึงว่า หัวข้อนั้นมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด ทั้งในตัวของมันเองและเมื่อเปรียบเทียบกับหัวข้ออื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโครงการวิจัยต้องเสนอขอรับทุนจากผู้อื่น ความสำคัญของปัญหาขึ้นอยู่กับจำนวนบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือที่ถูกกระทบกระเทือนจากปัญหาหรือเรื่องที่จะทำการวิจัย ถ้ามีบุคคลจำนวนมากถูกกระทบกระเทือนหัวข้อนั้นก็มีความสำคัญมาก ถ้าหัวข้อเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับจำนวนบุคคลหรือกระทบกระเทือนบุคคลจำนวนน้อย ความสำคัญของปัญหาก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งความสำคัญของปัญหายังขึ้นอยู่กับความถี่และความกว้างของการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ ถ้าเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นถี่และมีความกว้างขวางเป็นที่น่าสนใจ เหตุการณ์นั้นก็มีความสำคัญมากและมากกว่าเหตุการณ์ซึ่งนานๆ จะเกิดขึ้นและมีขอบเขตแคบ

2) ความเป็นไปได้และอยู่ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

หลักเกณฑ์ที่สองที่ใช้ในการเลือกหัวข้อการวิจัย คือ ความเป็นไปได้ หัวข้อที่จะทำการวิจัยหลายๆ หัวข้อไม่อาจเป็นโครงการวิจัยจริงจังขึ้นมาได้ด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่

- ผู้ที่จะทำการวิจัยไม่สามารถหาระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบอันถูกต้องได้

- งานวิจัยบางหัวข้อต้องการจำนวนตัวอย่างมากๆ แต่กว่าจะเก็บรวบรวมได้ ข้อมูลเดิมที่ได้ก็ล้าสมัย
- หัวข้อบางเรื่องไม่อาจศึกษาได้ เพราะอาจเป็นอันตรายต่อบุคคลที่ตกเป็นตัวอย่างศึกษา หรือต่อบุคคลที่จะทำการศึกษา
- หัวข้อบางหัวข้อไม่อาจศึกษาได้ เพราะต้องใช้ทุนทรัพย์มาก และผลลัพธ์ที่ได้อาจไม่คุ้มทุน ผู้ที่ตัดสินใจคุณค่าของโครงการวิจัยคือแหล่งทุนที่ผู้จะทำการวิจัยขอเงินสนับสนุน

3) ความน่าสนใจและทันต่อเหตุการณ์

ผู้ที่ทำการวิจัยจะต้องเลือกหัวข้อที่กำลังอยู่ในความสนใจ หรือหัวข้อที่คาดว่าจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ หัวข้อเองใดก็ได้ที่มีผู้ศึกษามาแล้วเป็นหัวข้อที่ยากในการเรียกร้องความสนใจ ย่อมยากต่อการขอความสนับสนุนทางการเงินเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ทำการวิจัยจะต้องเป็นคนหูไว ตาไว ใจไว และลงมือไว จึงจะทันต่อเหตุการณ์ ได้หัวเรื่องที่จะทำการวิจัยก่อนที่ผู้อื่นจะทำการวิจัยในเรื่องนั้นๆ

4) ความสนใจของผู้ที่จะวิจัย

ไม่ว่าหัวข้อที่จะทำการวิจัยนั้นจะมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด กำลังอยู่ในความสนใจของคนทั่วไปหรือไม่ก็ตาม หากผู้ที่ทำการวิจัยไม่มีความสนใจในหัวข้อนั้นๆ ก็ไม่ควรที่จะทำการวิจัยหัวข้อนั้น งานวิจัยจำนวนมากไม่สามารถลุล่วงไปได้ ก็ด้วยเหตุผลเดียวคือ ผู้วิจัยไม่มีความสนใจอย่างแท้จริงในหัวข้อนั้น แต่อาจจะสนใจที่จะทำด้วยเหตุผลอื่น เช่น หาหัวข้ออื่นยังไม่ได้ มีคนชวนให้ทำ มีแหล่งเงินทุนสนับสนุน ซึ่งผลที่ได้รับคือ การวิจัยนั้นไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ความสนใจในเรื่องที่จะทำการวิจัยมีความสำคัญมาก เพราะเป็นแรงจูงใจที่ผลักดันให้นักวิจัยติดตามค้นคว้า เพื่อให้โครงการวิจัยได้บรรลุเป้าหมายด้วยความกระตือรือร้น และซื่อตรง ความสนใจอย่างแท้จริงในเรื่องที่ศึกษาจะทำให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นทำงานไปจนถึงที่สุดไม่มีความยากลำบากและเบื่อหน่ายต่อปัญหาที่ต้องแก้ไข

5) ความสามารถที่จะทำให้ลุล่วง

การวิจัยเป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นการวิจัยที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลสนาม ความสามารถในที่นี่รวมถึงตั้งแต่ความสามารถ

ในการแปรวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยออกมาเป็นแบบสอบถามที่ดี ความสามารถในการเก็บข้อมูล สนาบ ความสามารถในการควบคุมงานสนาม ความสามารถในการให้รหัสข้อมูล ความสามารถในการ เลือกรหัสสถิติวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับข้อมูลและการตีความหมายข้อมูล ความสามารถในการใช้เครื่อง คอมพิวเตอร์ ซึ่งความสามารถในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นไม่ได้หมายความว่าจะต้องอยู่ในตัวผู้ ที่จะทำการวิจัยแต่เพียงผู้เดียว แต่ผู้วิจัยจะต้องมีความสามารถที่จะระดมบุคคลที่มีความสามารถต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยในบทบาทและสถานภาพต่างๆ เช่น เป็นผู้ร่วมวิจัย หรือเป็นที่ปรึกษา โครงการวิจัย

2.3 การตัดสินใจเลือกหัวข้อวิจัย

การตัดสินใจเลือกหัวข้อวิจัยควรพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้

- หัวข้อตรงวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยหรือไม่
- ผู้วิจัยมีความรู้ประสบการณ์ในปัญหาวิจัยหรือไม่
- ผู้วิจัยสนใจและได้ประโยชน์จากวิจัยหรือไม่
- กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือที่จะใช้วิจัยมีหรือไม่
- ตรงตามสาขาที่วิจัยหรือไม่
- งานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือไม่
- ผู้วิจัยมีงบประมาณพอหรือไม่

2.4 ประเภทของหัวข้อวิจัย

ประเภทของหัวข้อวิจัย ประกอบด้วย

- หัวข้อในเชิงพรรณนา มุ่งค้นหาและอธิบายสภาพการณ์ของปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยสนใจ
- หัวข้อในเชิงค้นหา มุ่งอธิบายกระบวนการเกิดปรากฏการณ์หนึ่งเพื่อตอบคำถามว่าเกิด อะไรขึ้น
- หัวข้อในเชิงอธิบาย มุ่งอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปรากฏการณ์ที่ศึกษา หาสาเหตุ และผลกระทบ
- หัวข้อในเชิงประเมินผล มุ่งหาผลลัพธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ หรือโครงการต่างๆ ว่า ประสบความสำเร็จเพียงไร

2.5 ขั้นตอนการตั้งชื่อเรื่องหรือหัวข้อวิจัย

การตั้งชื่อเรื่องหรือหัวข้อวิจัยควรใช้หลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อหัวข้อวิจัยที่สั้นกะทัดรัด และตั้งใจความมากที่สุด โดยความยาวควรอยู่ระหว่าง 12-15 คำ และมีจำนวนอักขรรวมทั้งช่องทางระหว่างคำและเครื่องหมายสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ ไม่ควรเกิน 50 ตัวอักษร

ขั้นตอนการตั้งชื่อเรื่องหรือหัวข้อวิจัย ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์ปัญหาการวิจัย โดยพิจารณาว่าปัญหามีอยู่จริง ปัญหายังไม่มีคำตอบ ปัญหาใหม่ไม่กว้างใหญ่เกินวิสัยผู้วิจัยจะทำได้ ปัญหาที่สร้างสรรค์ไม่กระทบผู้ใดหรือทำลายใคร ปัญหาสามารถหาคำตอบได้ด้วยระเบียบวิธีวิจัย

2) การกำหนดปัญหาการวิจัย พิจารณาว่าปัญหาวิจัยคืออะไร อาจมาจากปัญหาจากการปฏิบัติงาน, การมอบหมายงาน, ประสบการณ์, เอกสารงานวิจัย ซึ่งปัญหามีที่มาจากไหน และปัญหาจะแก้ไขที่อะไร หรือที่ใคร

3) การตั้งชื่อเรื่องวิจัย หัวข้อวิจัยต้องบอกว่าทำอะไร/อย่างไร/กับใคร หัวข้อชัดเจนและมีองค์ประกอบครบ หัวข้อตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย หัวข้อบ่งบอกปัญหา และหาวิธีการแก้ไข

4) หัวข้อวิจัย ต้องแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรของปัญหานั้น หรือบ่งบอกให้ทราบถึงประเภทของการวิจัย อันได้แก่

- การวิจัยพื้นฐาน
- การวิจัยประยุกต์
- การวิจัยและพัฒนา
- การวิจัยเชิงประเมิน
- การวิจัยเชิงสำรวจ
- การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ
- การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เมื่อกำหนดคำถามวิจัยได้แล้ว ผู้วิจัยจึงตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย วันนี้จึงรวบรวมหลักการวิธีการ เขียนวัตถุประสงค์การวิจัย และข้อควรระวัง มาเสนอไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย(Research Objectives) หรือบางท่าน สถาบันกำหนดรูปแบบโดยใช้คำว่า จุดมุ่งหมายการวิจัย (Research purposes) ในการเขียนรายงานวิทยานิพนธ์

สิทธิ์ี ธีรสรณ์ (2552, หน้า 60) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัย(Research Objectives) หรือจุดมุ่งหมายการวิจัย (Research purposes) เป็นการระบุกิจกรรมหรืองานที่ผู้วิจัยต้องทำ ในอันที่จะได้มาซึ่งคำตอบในการวิจัย

สิน พันธุ์พินิจ(2553, หน้า 74) กล่าวถึงการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ไว้ว่า วัตถุประสงค์การวิจัยเป็นเสมือนเข็มทิศการดำเนินการวิจัย ช่วยให้เราทราบว่าเราจะค้นหาคำตอบอะไรจากข้อคำถามบ้าง การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยก็เป็นการจำแนกประเด็นการวิจัย หรือตัวแปรออกมาให้เห็นเป็นข้อย่อยที่ชัดเจน มีความเป็นวัตถุประสงค์ และสามารถดำเนินการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) คือสิ่งที่ชี้แนะให้รู้ว่าทำวิจัยเพื่อต้องการรู้อะไร วัตถุประสงค์ที่ดีจะช่วยให้สามารถค้นหาความจริงที่ต้องการได้ เป็นทิศทางในการหาคำตอบ เป็นประโยคที่ระบุถึงความสัมพันธ์ของตัวแปร อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นขอบเขตและทิศทางการศึกษา โดยแยกแยะรายละเอียดที่ต้องการศึกษาออกเป็นข้อย่อย ซึ่งในการวิจัยเชิงปริมาณ เรียกว่า “วัตถุประสงค์ของการวิจัย” และในการวิจัยเชิงคุณภาพ เรียกว่า “คำถามการวิจัย”

3.1 หลักเกณฑ์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การบอกเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่นักวิจัยต้องการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง วัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงมีลักษณะใกล้เคียงกับปัญหาวิจัยแต่ไม่เหมือนกันทีเดียว เพราะนักวิจัยส่วนใหญ่นิยมเขียนวัตถุประสงค์เป็นเป้าหมายรวม สิ่งที่ควรระวังในการเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ต้องเขียนสิ่งที่เป็นเป้าหมาย มิใช่สิ่งที่เป็นวิธีการดำเนินงานวิจัย การเขียนต้องใช้ภาษาที่ง่าย สั้น กระชับและสื่อความได้แจ่มกระจ่าง

วัตถุประสงค์การวิจัยต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ จำเพาะเจาะจง ไม่กว้างเกินไป สามารถวัดผลได้ และสามารถเก็บข้อมูลมาตรวจสอบสมมติฐานเพื่อหาข้อสรุปได้ วัตถุประสงค์การวิจัยเป็นเครื่องมือใน

การกำหนดสมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis) และวัตถุประสงค์การวิจัยจะบ่งชี้ถึงความมุ่งมั่นของกรอบการดำเนินการวิจัย

แนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยต้องสอดคล้องกับปัญหาหรือคำถามการวิจัย การเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยจะต้องกำหนดลักษณะของสิ่งที่จะกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ การเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยจะต้องสอดคล้องกับรูปแบบของการวิจัย การเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยจะต้องระบุให้ชัดเจนครอบคลุมปัญหาการวิจัย

3.2 วิธีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การวิจัย ต้องระบุสิ่งที่ต้องการศึกษา ตัวแปร กลุ่มที่ศึกษา
- ความไม่ซ้ำซ้อนของวัตถุประสงค์การวิจัย และใช้ภาษาที่กระชับรัด ชัดเจน นิยมเขียนเป็นรายข้อ

- วัตถุประสงค์การวิจัยไม่ควรมากเกินไป 3 ข้อ ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษาและตัวแปร
- ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การวิจัยกับความสอดคล้องของสภาพปัญหาและชื่อเรื่อง
- สามารถนำมากำหนดรูปแบบการวิจัย สมมติฐาน และสถิติที่จะใช้วิเคราะห์

ในการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย ให้ใช้คำว่า “เพื่อ” เช่น

เพื่อศึกษา / เพื่อสำรวจ / เพื่อค้นหา / เพื่อบรรยาย / เพื่ออธิบาย

เพื่อพัฒนา / เพื่อพิสูจน์ / เพื่อแสดงให้เห็น / เพื่อประเมิน / เพื่อสังเคราะห์

เพื่อเปรียบเทียบ...กับ...

เพื่อศึกษาอิทธิพลของ ...ที่มีต่อ ...

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของ .... ที่มีต่อ ....

เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ของ .... ที่มีต่อ ....

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ / ส่งผล / อิทธิพล / ผลกระทบ ต่อ .....

ตัวอย่างวัตถุประสงค์การวิจัย

วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของบุคลากรในด้านสวัสดิการของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดพิษณุโลก”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของบุคลากรต่อการให้สวัสดิการของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของบุคลากรต่อการให้สวัสดิการของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อนำไปศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบและวิธีปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากรในสำนักงานบังคับคดีจังหวัดพิษณุโลก

3.3 ข้อควรระวังในการเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อควรระวังในการเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัย ก็คือ ไม่นำเอาประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ มาเขียนเป็นวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

วรรณิ แกมเกตุ (2551, หน้า 65) เสนอข้อควรระวังในการเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัยว่า ไม่ควรที่จะนำเอาประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยมาใช้ในการเขียน แม้ว่าทั้งสองเรื่องนี้จะเกี่ยวข้องกัน แต่ก็มีควมแตกต่างกัน โดยที่วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือประเด็นที่จะทำการวิจัย ส่วนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เป็นการคาดหมายถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการนำผลการวิจัยที่ทำเสร็จแล้วไปใช้

ชูศรี วงศ์รัตน์ (2549, หน้า18) กล่าวว่า ในงานวิจัยหลายเรื่อง มักมีวัตถุประสงค์การวิจัยข้อสุดท้ายว่า “เพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ” ข้อความนี้ ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการวิจัย แต่เป็นความสำคัญของการวิจัยหรือประโยชน์ที่จะได้รับ

สิทธิ์ ชีรสรณ์ (2552, หน้า 61) กล่าวว่า ในการเขียนวัตถุประสงค์นั้น ไม่ควรนำประโยชน์ที่ได้รับมาเขียน เพราะไม่ใช่กิจกรรมหรืองานที่ผู้วิจัยต้องทำเพื่อให้ได้ผลวิจัย เช่น เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ